

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Erica Bergvik

EN VÄRLD UTAN JORDBRUKSBI- DRAG OCH PRISRESTRIKTIONER

Jämförelse mellan konventionell odling och ekologisk odling

Företagsekonomi
2016

ABSTRAKT

Författare	Erica Bergvik
Lärdomsprovets namn	En värld utan jordbruksbidrag och prisrestriktioner – Jämförelse mellan konventionell odling och ekologisk odling
År	2016
Språk	svenska
Sidantal	70+26
Handledare	Niklas Kallenberg

I det här arbetet undersöker jag hur mycket mer jordbrukarna skulle behöva ta för sina produkter för att uppnå lönsam verksamhet utan jordbruksbidrag. Jag jämför också konventionellt jordbruk och ekologiskt jordbruk.

I teorin tar jag upp skillnaden mellan konventionellt och ekologiskt jordbruk, en liten översikt över vilka jordbruksstöd det finns att fås, samt teori om kostnadskalkylering.

Den empiriska delen består av intervjuer med en konventionell jordbrukare och en ekologisk jordbrukare, samt beräkningar på deras resultat.

Som avslutning jämför jag den konventionella jordbrukaren med den ekologiska jordbrukaren. Där påpekar jag likheter och skillnader som jag ser mellan dem.

Ämnesord	Konventionellt jordbruk, ekologiskt jordbruk, kostnadskalkylering, jordbruksbidrag
----------	--

ABSTRACT

Author	Erica Bergvik
Title	A world without agricultural grants and price restrictions – Comparison between conventional farming and ecological farming
Year	2016
Language	Swedish
Pages	70+26
Name of Supervisor	Niklas Kallenberg

In this thesis I investigate how much more money the farmers would need to charge for their products to achieve profitability without any agricultural grants. I also compare conventional farming with ecological farming.

In the theory I discuss the difference between conventional and ecological farming, something about which agricultural grants you can get and some theory about cost calculation.

The empirical part consists of interviews with one conventional farmer and one ecological farmer, as well as calculations on their results.

In the end I compare the conventional farmer with the ecological farmer. In that part I point out the similarities and differences I see between them.

Keywords	Conventional farming, ecological farming, cost calculation, agricultural grants
----------	---

INNEHÅLL

ABSTRAKT

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER OCH TABELLER

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

LISTA ÖVER FÖRKORTNINGAR

1	INLEDNING	10
1.1	Syfte	10
1.2	Problemområde	10
1.3	Avgränsning	11
1.4	Tillvägagångssätt	11
2	KONVENTIONELL ODLING OCH EKOLOGISK ODLING	13
2.1	Konventionell odling	13
2.2	Ekologisk odling	14
3	PRISRESTRIKTIONER, EU BESTÄMMELSER	16
3.1	EU bestämmelser om jordbruk	16
3.2	Prisrestriktioner	17
4	BIDRAG FRÅN EU OCH STATEN	19
4.1	EU:s direkta stöd	21
4.1.1	Grundstöd	24
4.1.2	Förgröningsstöd	25
4.1.3	Stöd till unga jordbrukare	28
4.1.4	Produktionskopplade stöd	29
4.2	Nationella jordbruksstöd	29
4.3	Landsbygdsprogrammets ersättningar till jordbrukare	29
5	KOSTNADSBASERAD PRISSÄTTNING	31
5.1	Allmänt om kostnadsbaserad prissättning	31
5.2	Enkel kostnadskalkyl	32
5.3	Nollpunktsanalys	34
5.4	Målkostnadskalkylering	35
6	EMPIRI	37
6.1	Val av forskningsmetod	37
6.1.1	Kvantitativ och kvalitativ forskning	37

6.1.2	Reabilitet och validitet	39
6.2	Intervju om konventionell spannmålsodling.....	40
6.3	Prishöjningsberäkningar för den konventionella bonden	46
6.3.1	Kostnadskalkyl.....	47
6.3.2	Intäktskalkyl.....	48
6.3.3	Resultatberäkning.....	49
6.3.4	Arbetstid.....	49
6.3.5	Prisberäkning	50
6.4	Intervju om ekologisk spannmålsodling	52
6.5	Prishöjningsberäkningar för ekobonden	58
6.5.1	Kostnadskalkyl.....	59
6.5.2	Intäktskalkyl.....	59
6.5.3	Resultatberäkning.....	60
6.5.4	Arbetstid.....	60
6.5.5	Prisberäkning	61
7	AVSLUTNING	63
7.1	Jämförelse mellan konventionellt jordbruk och ekologiskt jordbruk	63
7.1.1	Intervjuer.....	63
7.1.2	Kalkyler.....	64
7.1.3	Sammanfattning	65
7.2	Avslutning.....	66
8	KÄLLFÖRTECKNING	68

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER OCH TABELLER

Figur 1.	EU:s direkta inkomststöd	s. 23
Figur 2.	Stödregionerna	s. 24
Figur 3.	Diversifiering av grödor	s. 26
Figur 4.	Ekologisk fokusareal	s. 28
Figur 5.	Nollpunktsanalys	s. 35
Tabell 1.	Skatter/bidrag i Finland och EU	s. 20
Tabell 2.	Kostnads kalkyl konventionell bonde	s. 47
Tabell 3.	Foderkorn till egna grisar	s. 48
Tabell 4.	Intäkts kalkyl konventionell bonde	s. 49
Tabell 5.	Resultatberäkning med stöd	s. 49
Tabell 6.	Resultatberäkning utan stöd	s. 49
Tabell 7.	Timlön konventionell bonde	s. 50
Tabell 8.	Totalt produktpris/ton	s. 50
Tabell 9.	Produktpris för lönsam verksamhet utan bidrag (i medeltal)	s. 50
Tabell 10.	Nödvändig prishöjning/ton (i %)	s. 51
Tabell 11.	Kostnads kalkyl ekobonde	s. 59
Tabell 12.	Intäkts kalkyl ekobonde	s. 59
Tabell 13.	Resultatberäkning med stöd	s. 60
Tabell 14.	Resultatberäkning utan stöd	s. 60

Tabell 15. Timlön ekobonde	s. 61
Tabell 16. Försäljning i ton/år	s. 61
Tabell 17. Produktpris/ton	s. 62
Tabell 18. Produktpris för lönsam verksamhet utan bidrag (i medeltal)	s. 62
Tabell 19. Nödvändig prishöjning/ton (i%)	s. 62

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

BILAGA 1. Intervjufrågor om konventionellt jordbruk

BILAGA 2-6. Bokslut konventionellt jordbruk 2013-2014

BILAGA 7-11. Bokslut konventionellt jordbruk 2014-2015

BILAGA 12-13. Huvudbok för konventionellt jordbruk 2013-2015

BILAGA 14. Intervjufrågor om ekologiskt jordbruk

BILAGA 15-18. Bokslut ekologiskt jordbruk 2013-2014

BILAGA 19-22. Bokslut ekologiskt jordbruk 2014-2015

BILAGA 23-24. Huvudbok för ekologiskt jordbruk 2013-2015

BILAGA 25. Meddelande om utbetalda och återkrävda stöd 2013

BILAGA 26. Stödprognos 2014

LISTA ÖVER FÖRKORTNINGAR

FöPL: lagen om pension för företagare

LFöPL: lagen om pension för lantbruksföretagare

NTM-centralen: Närings-, trafik- och miljöcentralen

SLC: Svenska lantbruksproducenternas centralförbund

USDA: United States Department of Agriculture

1 INLEDNING

Det finns en viss okunskap bland allmänheten om hur böndernas verksamhet egentligen fungerar. Alla vet t.ex. inte att jordbrukare är väldigt begränsade med vilket pris de får ta för sina produkter, eller hur många krav som de måste uppfylla enligt lag (som dessutom för det mesta är dyra att genomdriva) och därför förstår inte alla heller varför de får bidrag från EU och staten när få andra verksamheter får det.

Det här arbetet är ett försök att belysa detta område. Själv är jag också intresserad av att reda ut ungefär hur mycket högre priser jordbrukarna skulle behöva ta för sina produkter för att vara lönsamma, om de fick välja själva och inte fick några bidrag. I detta fall, ”skulle behöva ta för att vara lönsamma” betyder ”så att de inte går i konkurs” eller ”så att de får en skälig inkomst, lön för mödan”. Jag vet också att jag inte är den enda som är intresserad av att få reda på detta, så andra bör också ha intresse av att läsa detta arbete.

I teorin berättar jag lite om konventionellt och ekologiskt jordbruk, bidrag som de kan få och de prismässiga begränsningar som de får dras med, samt lite om kostnadskalkyleringsmetoder.

I empirin intervjuar jag två spannmålsjordbrukare, en som har ekologisk odling och en som har konventionell odling. Jag kommer också att granska deras bokslut och göra några enkla kalkyler på deras verksamhet (före och efter bidragen dras bort) för att räkna ut hur mycket högre deras produktpris skulle behöva vara för att de skulle få samma resultat utan jordbruksbidrag (förutsatt att det nuvarande resultatet är nöjaktigt), samt jämföra prismässiga likheter och skillnader mellan ekologiskt och konventionellt jordbruk.

1.1 Syfte

Syftet med detta arbete är att reda ut ungefär hur mycket mera jordbrukare skulle behöva få för sina produkter (om detta inte redan var bestämt av världsmarknadspriset samt handeln) för att få en skälig inkomst, om de inte fick några bidrag från EU och staten.

1.2 Problemområde

Det förekommer en hel del klagomål om att jordbrukare får bidrag när få andra verksamheter får det, samt en del okunskap om vilka ekonomiska begränsningar och möjligheter

som jordbrukare faktiskt har i sin verksamhet. I det här arbetet hoppas jag belysa detta lite klarare, både för mig själv och för andra.

Jag kommer att fokusera på följande frågor:

- Vad är konventionell odling och vad är ekologisk odling?
- Vilka möjligheter och förhinder finns det för att jordbrukarna ska kunna ta det pris de vill och behöver få för sina produkter?
- Varför får jordbrukarna stöd? Vilka slags stöd finns det att få?
- Hur mycket högre priser skulle jordbrukarna behöva få för att realistiskt kunna upprätthålla verksamheten och leva av den utan jordbruksstöd? Finns det skillnader här mellan konventionella bönder och ekobönder?

1.3 Avgränsning

Detta arbete riktar främst in sig på spannmålsbönder, eftersom det är spannmålsbönder som jag intervjuar och vars bokslut jag baserar kostnadskalkyleringarna på. Med tanke på rekommenderad längd och tidsåtgång för detta arbete tar jag bara hjälp av två bönder, en ekobonde och en konventionell bonde, och jag tittar också på deras bokslut under tre år, 2013-2015. Båda bönderna har också annan verksamhet än spannmålsodling, men för att det ska gå att jämföra dem så inriktar jag mig endast på spannmålsodlingens del av verksamheten.

Eftersom det bara är en ekobonde och en konventionell bonde som jag tar upp i detta arbete kan resultatet inte bli lika tillförlitligt som om jag skulle ha jämfört flera jordbrukare av varje typ och räknat ut medeltal, men eftersom det skulle bli för tidskrävande är det tyvärr inte realistiskt för ett lärdomsprov.

På grund av vilka spannmålsbönder som medverkar i detta lärdomsprov är den geografiska avgränsningen finlandssvenska spannmålsbönder i Österbotten.

1.4 Tillvägagångssätt

I teorin så kommer jag att ta upp lite fakta om konventionell odling och ekologisk odling, statens och EU:s bestämmelser om jordbruk, vilka prisrestriktioner jordbrukare får dras med och varför, olika slags jordbruksbidrag, samt lite om kostnadskalkylering.

I empiridelen intervjuar jag en konventionell bonde, som härnäst kallas Bonde X, och en ekobonde, Bonde Y. Jag frågar lite om deras verksamhet, deras syn på bidrag, och fakta om produktionen som behövs för kostnads kalkylering (sådan som inte kan ses från bokslutet). Sedan räknar jag ut om deras verksamhet är lönsam till en rimlig grad med bidrag, och är den det, då räknar jag också ut hur mycket högre priser de skulle behöva ta för sina produkter för att nå upp till samma lönsamhet utan bidrag. Detta gör jag för bägge bönderna på basis av tre års resultat, 2013-2015.

2 KONVENTIONELL ODLING OCH EKOLOGISK ODLING

Finland är världens nordligaste jordbruksland, och det krävs stora resurser, hårt arbete och stor yrkesskicklighet för att idka jordbruk på våra breddgrader. Fördelarna är att våra livsmedel odlas i Europas renaste natur, samt att de korta somrarna och kalla vintrarna renar marken från ohyra och växtsjukdomar (vilket innebär att mindre pengar behöver gå till bekämpningsmedel). De korta och ljusa somrarna ger också maten god smak. (SLC 2016)

Skillnaden mellan konventionell odling och ekologisk odling är inte riktigt lika stor i våra trakter som den är på andra ställen. Vilken odlingsteknik som än används här så gödslas åkrarna bara så mycket som nödvändigt och vattendragen skyddas. EU har också strikta bestämmelser för genmodifierade växter och bekämpningsmedel, och Finlands bestämmelser om dessa är ännu strängare. (SLC 2016)

Här nedan följer en kort presentation av konventionell odling och ekologisk odling.

2.1 Konventionell odling

Enligt USDA (United States Department of Agriculture) är konventionell odling jordbruk som använder sig av genmodifierade frön, ogräsbekämpande medel och dylikt för att få växterna att gro snabbare, få större skörd, högre skadedjurs- och sjukdomsresistens, större frön eller godare frukt. I verkligheten kan konventionell odling betyda många olika saker, men det är oftast förknippat med olika vetenskapligt framarbetade metoder för att få större och bättre skörd. Dessa metoder anses inte alltid vara hälsosamma för vare sig människor, djur eller natur, vilket har lett till stigande efterfrågan på ekologisk odling istället.

I Finland och EU anses konventionellt odlade livsmedel ändå vara säkra för konsumenterna, eftersom staten och EU ställer höga krav på produkternas kvalitet. Man har satsat stort i Finland på att förhindra att sjukdomar som smittar mellan djur och människor inte kommer in i primärfasen av produktionen och förebyggande åtgärder för detta syfte. (SLC 2016)

Dessa åtgärder och de stränga kraven som staten har på livsmedelssäkerhet, miljöskydd och djurvälstånd har gett resultat. Finlands grönsaker anses vara bland de renaste i världen,

och t.ex. 2011 drogs inte ett enda finländskt livsmedel tillbaka från marknaden pga. spår av växtskyddsmedel. Finland har också en unikt låg salmonellaförekomst. (SLC 2016)

Tack vare god dokumentation så går finländsk mat också alltid att spåra. Det leder till en trygghetskänsla att veta var och hur maten producerades, eftersom det också ger en viss kvalitetsgaranti. (SLC 2016)

2.2 Ekologisk odling

Ekologisk odling betyder att miljöns, människans, växternas och djurens hälsa och välfärd är viktigare än några andra synpunkter. Det ska inte få finnas nånting farligt med ekoprodukterna (alltså inga gifter eller sjukdomar) och själva produktionen ska gynna naturens mångfald. Detta åstadkommer man genom att variera odlingen på åkrarna och använda rätt maskiner. (SLC 2016)

Genom att odla djuprotade växter så förhindrar man erosion och gör marken bördigare. På samma gång så förhindrar man också växtförstörare från att slå rot och minskar jordbrukets belastning på sjöar och vattendrag. (SLC 2016, Mavi 2015)

Det är noggrann kontroll och övervakning av ekoproducenter. Det kallas minst en gång i året att de följer de regler och föreskrifter som är nödvändiga för att de ska få kalla sig ekologiska jordbrukare, och ekoproducenter har egna lagar att följa och skilda bestämmelser för jordbruksstöd. I Finland är det livsmedelsverket Evira som har huvudansvaret för övervakningen, men själva kollen genomförs av de regionala NTM-centralerna (Närings-, trafik- och miljöcentralerna). (SLC 2016)

Ekologiska livsmedel och produkter blir allt mer populära. Här i Norden har efterfrågan ökat stadigt de senaste åren, ca 2 %/år i Finland. Antalet ekologiska jordbrukare ökar också, allteftersom intresset ökar, men det kräver tid och planering att ändra verksamheten från konventionellt jordbruk till ekologiskt jordbruk. Dessutom får bönderna inte högre pris för sina varor under övergångsproduktionen, även om deras kostnader ökar. Därför ökar inte tillgången på ekologiska produkter lika snabbt som efterfrågan, även om ekologiska jordbrukare får högre stöd. Detta att ekologiska jordbrukare får högre stöd är dels för att möjliggöra det för flera att slå om från konventionellt jordbruk till ekologiskt, men också för att kostnaderna för ekologiskt jordbruk är högre än för konventionellt jordbruk. (SLC 2016, Mavi 2016)

Eftersom efterfrågan har ökat så mycket så har det bildats projekt för att öka produktionen och få ut varorna till kunderna. Ett av dessa projekt är EkoNu, genom vilket t.ex. de populära REKO-ringarna har bildats. REKO-ringar är organisationer av producenter och konsumenter där varorna via Facebook säljs direkt till kunderna utan mellanhänder. Det är bra för bägge parterna, eftersom producenterna kan ta ut högre pris för sina varor samtidigt som konsumenterna betalar mindre. Dessutom gör det här att kunderna vet var livsmedlen kommer från och belastningen på miljön blir mindre (närmast betyder kortare transportsträckor och därmed mindre avgaser). (SLC 2016, EkoNu 2015)

3 PRISRESTRIKTIONER, EU BESTÄMMELSER

Här nedan presenteras lite om EU bestämmelser angående jordbruk och några exempel på vilka prisrestriktioner det finns på jordbrukets produkter, samt vad de betyder för jordbrukarna.

3.1 EU bestämmelser om jordbruk

Ett av de områden som behandlas i EU-politiken är jordbruk. Det är ett viktigt område, eftersom många av EU:s utgifter går just till att stödja jordbruket. Dessa utgifter har dock minskat under de senaste 40 åren. (Europeiska unionen 2014)

På 1970-talet gick hela 70 % av EU:s utgifter till just jordbruket. Trots nya medlemsländer har man lyckats minska den här procenten till ca 38 % idag. Minskningen har åstadkommits genom att man har minskat på utgifterna genom diverse reformer, men viktigaste orsaken till minskningen är ändå helt enkelt att EU har tagit på sig flera ansvarsområden än de hade på 1970-talet. (Europeiska unionen 2014)

För jordbruket fungerar det så att alla länder som är med i EU delar på hela ansvaret. Alla beslut fattas gemensamt, så inga EU-länder fattar själva beslut om jordbruk. Kostnaderna (eller den offentliga finansieringen) sköts också gemensamt. (Europeiska unionen 2014)

Det finns ett flertal mål som EU eftersträvar att uppnå med sin jordbrukspolitik. Ett av dem är att hjälpa jordbrukarna att producera tillräckligt med mat i EU. Denna mat ska också vara säker att äta, t.ex. genom att vara spårbar. Spårbar, i detta fall, betyder att man ska kunna veta var maten kom från och hur den har producerats, vilka bekämpningsmedel som har använts och dylikt. (Europeiska unionen 2014)

EU vill också skydda jordbrukarna från marknadskriser och alltför stora prissvängningar. Det ska alltid vara ekonomiskt möjligt för jordbrukarna att producera vår mat. En av de metoder som används för att åstadkomma dessa (som dessutom räknas som ett av målen) är att EU hjälper jordbrukarna att modernisera sina gårdar. De försöker också stödja en levande landsbygd med många olika försörjningsmöjligheter. (Europeiska unionen 2014)

Ett annat av EU:s mål är att skapa varaktiga jobb i livsmedelsindustrin. Maten är viktig för allas vår överlevnad, och därför är det också viktigt att göra livsmedelsindustrin till

en attraktiv arbetsplats, så att människor är villiga att göra det till sitt arbete. Säkerhet är väldigt attraktivt i dessa ekonomiskt osäkra tider. (Europeiska unionen 2014)

Slutligen är ett av EU:s mål att skydda miljön och djurens hälsa. (Europeiska unionen 2014)

Enligt SLC's (Svenska lantbruksproducenternas centralförbund) nätsidor kan man också formulera EU:s jordbrukspolitikmål på ett enklare vis: "effektivera jordbruket, garantera en rimlig levnadsstandard för jordbrukarna, stabilisera marknaderna för jordbruksprodukter och garantera rimliga priser på jordbruksprodukter till konsumenterna". Dessa har varit EU:s mål inom jordbrukspolitiken sedan Romfördraget år 1957. (SLC 2016)

3.2 Prisrestriktioner

Ett av jordbrukarnas största problem är att de måste hålla sig till priset på livsmedel på världsmarknaden. Produktionskostnaderna är högre här i Norden än på andra ställen, och jordbrukarna är tvungna att leva på bidrag om de ska klara sig. (SLC 2016)

Det är främst de stora affärskedjorna som bestämmer vad producenterna kan få för sina produkter. Det är därför som billigare produktionskostnader inte avspeglar sig särskilt mycket på butikspriset. Enligt Konkurrens- och konsumentverkets åsikt borde styrkeförhållandena inom livsmedelskedjan ses över – de stora kedjorna, butikerna och, för spannmålsodlingen, kvarnarna har för mycket makt över priset. (Patrik Harald 2014, SLC 2016)

Det är butikerna och mellanhänderna, inte jordbrukarna, som får det mesta av priset för jordbrukarnas produkter. I regel får jordbrukarna bara ca 20 % av butikspriset, men det varierar från produkt till produkt. T.ex. med vete så får de bara 5 % av butikspriset, medan de får nästan 50 % av butikspriset för tomat om det är rätt säsong. (SLC 2016)

Före Finland gick med i EU var producentandelen av priset mycket högre. Producentpriset sjönk med 40-50 % i 1995 när Finland blev medlem i Europeiska unionen. (SLC 2016)

Många jordbrukare har problem med att få ekonomin för deras verksamhet att gå ihop. Produktionskostnaderna för t.ex. energi, maskiner och foder går upp hela tiden, medan bidragen som de får från EU och staten hålls på ungefär samma nivå (vilket, när man tar inflationen i beaktande, faktiskt betyder att de minskar). Med andra ord, inkomsten hålls ungefär densamma medan kostnaderna stiger. (SLC 2016)

Det att bidragen hålls på samma nivå skulle inte vara ett problem om det inte var för prisrestriktionerna. Jordbrukarna skulle gärna vilja få hela sin inkomst från försäljningen av sina produkter, men pga. prisrestriktionerna och de ökande kostnaderna så är det helt enkelt inte möjligt. År 2014 var det till och med 36 % av jordbrukarna som inte fick någon företagarinkomst alls. (SLC 2016)

4 BIDRAG FRÅN EU OCH STATEN

”Jordbrukarstöden betalas utgående från arealen eller den producerade mängden eller per djur/djurenhet. Dessutom kan man få stöd t.ex. för investeringar, uppgörande av affärsplaner och utbildning.” Mavi 2016.

Europeiska unionen har beslutat att ge alla jordbrukare stöd för deras verksamhet. Eftersom förhållandena för att idka jordbruk är mycket svårare här än på många andra ställen så kostar det också mer. Jordbrukarna måste betala för avancerade maskiner och det går åt en hel del arbetstid delvis pga. vår steniga terräng. För att jordbrukarnas verksamhet ska vara lönsam så borde de egentligen ta högre priser för deras produkter än de gör, men våra varor skulle inte vara konkurrenskraftiga på världsmarknaden om priserna var så höga. Därför är priserna på den nivå som de är och istället för att jordbrukarna får all sin inkomst från de produkter de säljer så får de istället bidrag från EU och staten. (Europeiska unionen 2014)

Jordbruksstöd kan sägas vara indirekta konsumentstöd, eftersom det faktum att jordbrukarna kan ta lägre pris för sina varor betyder att maten är billigare för konsumenterna att köpa. Bestämmelserna om jordbruksstöd finns på plats, förutom av de orsaker som nämnades ovan, både för att garantera att jordbrukarna har en rimlig levnadsstandard och för att göra det lättare för konsumenterna att ha råd att köpa mat. (SLC 2016)

Det är dock inte bara själva tillgången till konkurrenskraftig mat som jordbruksstöden ska försäkra, utan också att den är säker att äta. Det finns en del lagstadgade åtgärder som jordbrukarna måste följa. Dessa är inte nödvändiga för själva verksamheten, och kostar en hel del pengar att följa, men de är där för att försäkra att djuren sköts väl och att livsmedlen som produceras är säkra att sätta på matbordet. Därför ersätts de till en del av jordbruksstöd. (SLC 2016)

En annan orsak till att EU betalar ut jordbruksstöd är för att produktionskostnaderna i snitt är högre i EU än på andra ställen pga. svårare odlingsförhållanden. Särskilt här i Norden kan de korta somrarna och regniga höstarna ställa till det för jordbrukarna, som kan bli tvungna att ta till dyra metoder för att säkra skörden, eller till och med gå delvis miste om den. Går man ännu mera lokalt till Österbotten kan den steniga marken ställa till det på åkrarna och förstöra maskiner, speciellt när man ska röja en ny åker. (SLC 2016)

Det är dock inte så enkelt att man bara idkar jordbruk så får man jordbruksstöd. Det finns vissa villkor som måste uppfyllas. Vad dessa villkor går ut på beror på typen av stöd man söker. När man ansöker om stöd så kontrolleras om man har rätt till stöd, om man fyller villkoren för att få stöd, om man ansöker om stöd på rätta grunder och att verksamhetens administration fungerar som den ska. Man måste också ansöka vid rätt tid på året och sedan hålla produktionen till det som man har angivit i ansökningen om stöd. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Enligt SLC's nätsidor så kommer ca. 36 % av jordbrukarens omsättning från bidrag. Ca. 1,95 miljarder euro betalas totalt till jordbruket i Finland, men jämfört med de 2 miljarder euro som Finland betalar i medlemsavgift till EU så kommer bara 0,8 miljarder av jordbruksstödet till Finland från EU. Ca. 4,8 miljarder euro uppbärs i skatt till staten genom olika acciser och moms på livsmedelsprodukter. (SLC 2016)

I tabellen nedan har jag sammanställt dessa siffror för att göra det mera åskådligt. I EU kolumnen har jag vad Finland betalar till EU och vad som fås tillbaka som jordbruksstöd. Totalt i EU-kolumnen är det av medlemsavgiften som kan användas till annat än jordbruksstöd. I Finland-kolumnen är inkomsten acciser och moms på livsmedelsprodukter, utgifter är i form av jordbruksstöd och hur mycket av skatteinkomsterna som sedan kan användas till annat finns med som totalt längst ned i tabellen (en del av detta går till medlemsavgiften till EU).

Tabell 1. Skatter/bidrag i Finland och EU

	EU	Finland
Inkomster	Medlemsavgift 2 miljarder euro	Skatt (acciser och moms) 4,8 miljarder euro
Utgifter	Bidrag till jordbrukarna i Finland 0,8 miljarder euro	Jordbruksstöd 1,15 miljarder euro
Totalt	Inkomst till EU 1,2 miljarder euro	Skatteinkomst efter jordbruksbidrag 3,65 miljarder euro

Viktigt att notera är att alla jordbruksstöd inte kommer från EU. Det går att dela in stöden i helt EU-finansierade direktstöd, delvis EU-finansierade stöd för utveckling av landsbygden och helt nationellt finansierade stöd. Stödformerna baserar sig på åkerareal och

djur och alla har sina egna mål och villkor. Sedan 2015 har man dock försökt göra grunderna av fastställandet av stöd mer enhetliga. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Förutom stöd för den direkta lönsamheten av verksamheten så kan jordbrukaren också få stöd för investeringar om hen vill utveckla sin verksamhet. Nybörjare kan också få startstöd för att etablera jordbruket. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Det är landsbygdsverket Mavi och i vissa fall NTM-centralen som betalar och verkställer jordbruksstöden. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Närings-, trafik- och miljöcentralen 2015)

Här nedan tar jag upp några av de vanligaste stöden, men eftersom det finns så många olika så väljer jag här att fokusera på stöd som har att göra med växtodling. Stöd som rör enbart djurhushållning tar jag inte upp i detta lärdomsprov.

Europeiska unionens direkta stöd är grundstöd, förgröningsstöd, stöd till unga jordbrukare och produktionskopplade stöd. Nationella jordbruksstöd och landsbygdsprogrammets ersättningar till jordbrukare tar jag också upp kort.

4.1 EU:s direkta stöd

De enskilda medlemsländerna i EU kan tillämpa de bestämmelser som gjorts i EU-s jordbrukspolitik till sitt eget lands särskilda villkor inom vissa gränser, men det är väldigt begränsat. Mest är det i beredningsskedet av nya stöd som ett skilt land kan vara med och påverka genom att lyfta fram landets specialförhållanden för beaktande. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

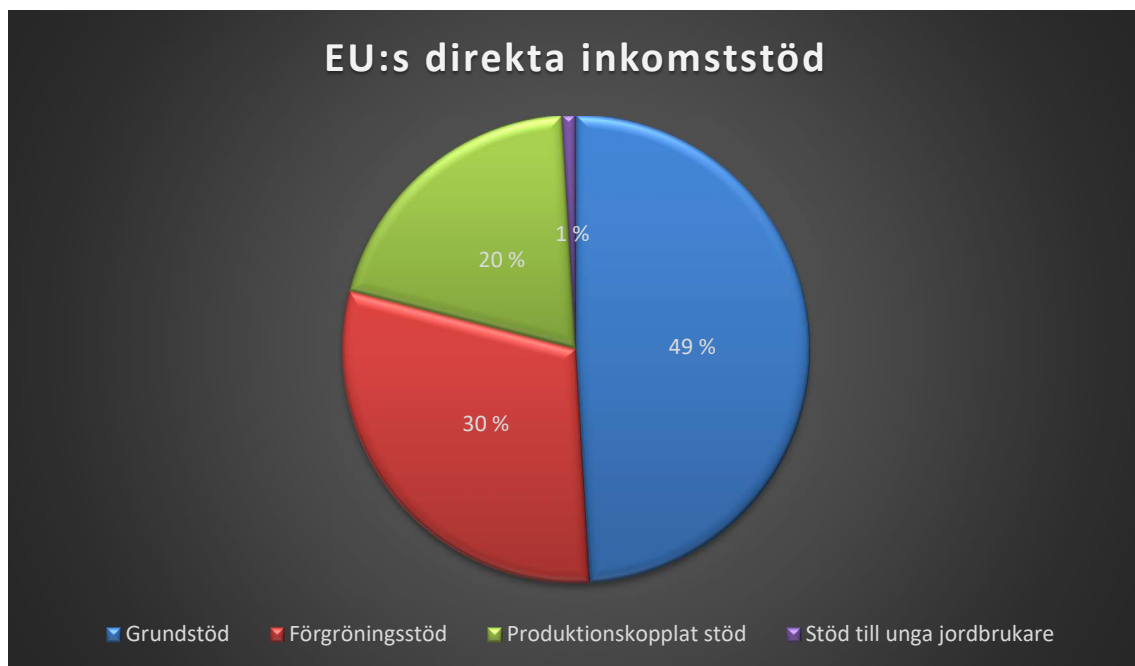
Helt finansierade av EU är EU:s direkta inkomststöd. Stöd som är delvis EU-finansierade är t.ex. kompensationsbidrag, vilket är ett bidrag för att ersätta skador orsakade av naturförhållanden, och miljöersättning, vilket ska hjälpa jordbrukarna att uppnå miljöskyddsmålen och främja naturens mångfald och skötseln av jordbrukslandskapet. Grunderna för dessa stöd beslutar Europaparlamentet och rådet om medbeslutandeförfarande om, och vissa bestämda delar får medlemsländerna bestämma om nationellt. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Närings-, trafik- och miljöcentralen 2015)

Förutom jordbrukarens inkomst så är EU:s stöd också avsedda att främja produktionsdjurens välbefinnande och ekologiskt jordbruk. Nationella jordbruksstöd ska sedan komplettera stödpaketet med stöd som är inriktade på landets specialförhållanden. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Det direkta inkomststödet betalas ut från EU:s jordbruksfond, och direkt till jordbrukarna betalas det sedan från NTM-centralen. Sedan den senaste reformen har det bestämts att mellan 2015-2020 kan finländska jordbrukare få grundstöd, förgröningsstöd, stöd till unga jordbrukare och produktionskopplade stöd. Dessa är alla exempel på direkta inkomststöd som är helt finansierade av EU och de beviljas utgående från areal, djur eller ett slaktat djurs kropp om villkoren för stödet ifråga har uppfyllts. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Närings-, trafik- och miljöcentralen 2015)

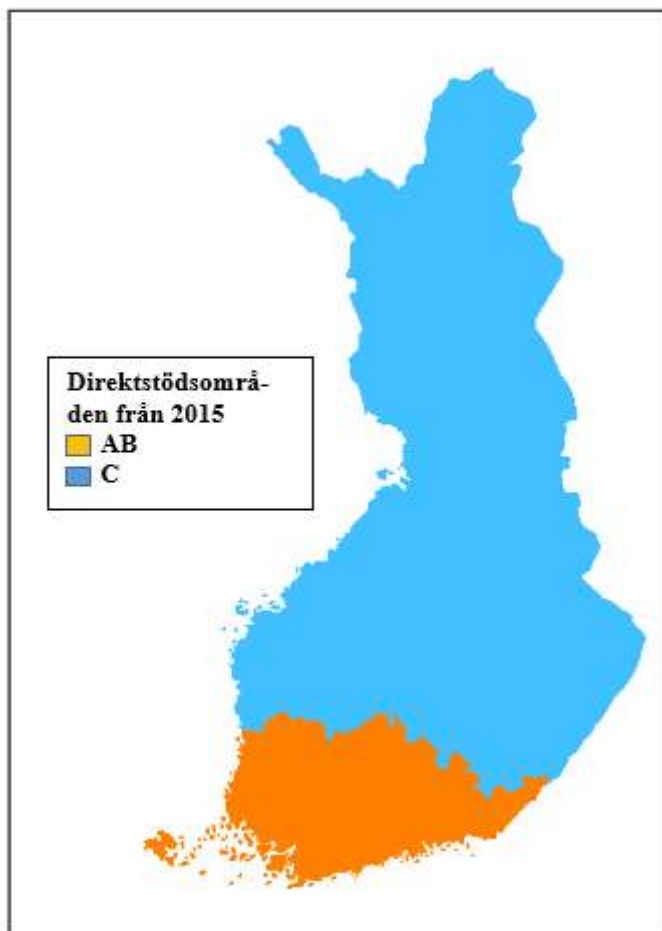
Som alla organisationer kan dock EU inte betala ut hur mycket som helst i stöd, så det finns en del maximibelopp. I Finland är maximibeloppet för direkta stöd totalt 523 miljoner euro. Grundstödet andel av det beloppet är 49 %, alltså 257 miljoner euro, medan förgröningsstödet är ca 30 % eller 157 miljoner euro. Nationellt har Finland beslutat att betala 20 % dvs ca 105 miljoner euro i produktionskopplat stöd (eftersom detta stöd är frivilligt för EU:s medlemsländer) och 1 %, alltså ca 5 miljoner euro, i stöd till unga jordbrukare. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

För att tydliggöra skillnaderna beskrivs dessa samma siffror också med diagrammet här nedan. Grundstöd ses här i blått med 49 %, Förgröningsstöd i rött med 30 %, Produktionskopplat stöd i grönt med 20 % och Stöd till unga jordbrukare i lila med 1 %. Mindre stöd har inte tagits upp i detta diagram.

Figur 1. EU:s direkta inkomststöd

Stödet i Finland är olika beroende på om jordbrukaren befinner sig i AB-området eller i C-området. Eftersom jag kommer att tala om dessa stödregioner senare i lärdomsprovet har jag inkluderat en karta här nedan över de olika stödregionerna. Som man kan se på kartan är AB-regionen i Södra Finland och C-regionen är då övriga Finland. Detta är nytt sedan 2015 – före det var AB-regionen vidare uppdelat i A-regionen och B-regionen, därav namnet. Österbotten hör till C-regionen. Kartan har jag tagit från Mavis nätsidor. (Mavi 2014)

Figur 2. Stödregionerna

4.1.1 Grundstöd

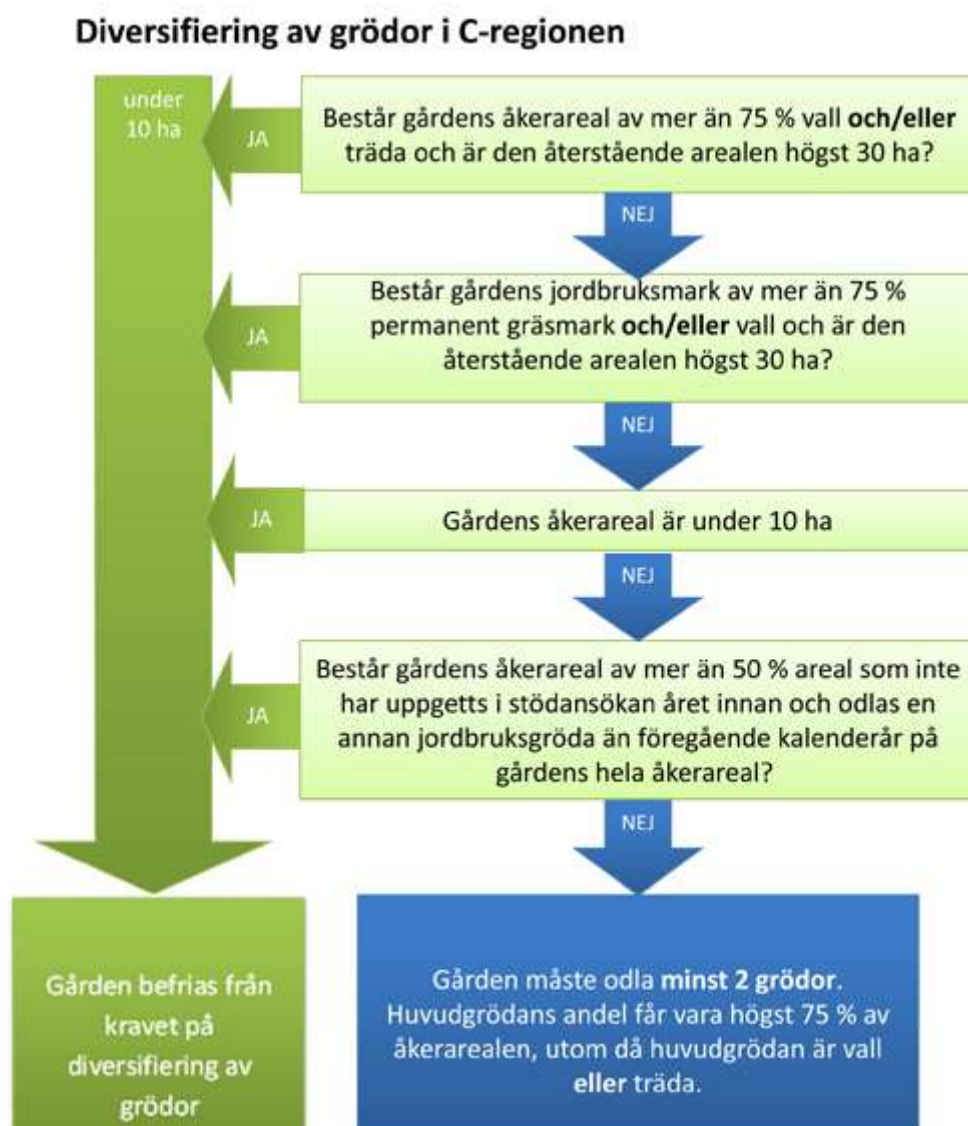
Grundstödet är ett inkomststöd som är oberoende av hur mycket jordbrukaren producerar. Detta stöd är knutet endast till areal, dvs jordbrukaren får ett visst stöd per hektar som hen äger eller arrenderar. I Södra Finland, dvs i AB-stödområdet, är detta stöd 117 €/hektar, medan det i Norra Finland, dvs C-stödområdet, är 101 €/hektar. Detta är dock för konventionellt jordbruk – har man ekologiskt jordbruk kan stödet bli så mycket som 160 €/hektar för växtodling (+134 €/hektar om man dessutom har ekologisk husdjursproduktion, minst 0,3 djur/hektar) eller 600 €/hektar för frilandsgroänsaker. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

När den totala arealen som berättigar till grundstöd är känd så kan stadsrådet vid behov specificera och bekräfta dessa stödnivåer i slutet av året innan stödet betalas. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

4.1.2 Förgröningsstöd

Förgröningsstödet vill främja en miljö- och klimatvänlig jordbrukspraxis genom att öka jordbrukets miljöeffektivitet. Stödet är ca 65-75€/hektar, exakt hur stort det är beror på gårdens läge (i AB-regionen ca 75€/hektar, i C-regionen ca 65€/hektar), och man kan få stödet om man uppfyller tre miljökrav. Undantaget är om man har en ekologisk gård – då befrias man från dessa krav på de jordbruksskiften som odlas ekologiskt. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

Det första kravet är diversifiering av grödor. Det här innebär att om man har minst 10 hektar åker så ska man odla två eller tre grödor beroende på åkerarealen och gårdens läge. Här nedan följer en bild tagen från Mavis nätsidor som förklarar hur man kan veta om man måste odla mer än en gröda för att få stödet eller inte. Eftersom detta lärdomsprov fokuserar på odling i Österbotten tog jag endast med bilden angående C-regionen. (Mavi 2016)

Figur 3. Diversifiering av grödor

Vad den här bilden förklarar är att man kan befrias från kravet på mångsidigare odling om åkerarealen är under 10 hektar, om över 75 % av åkerarealen inte används för tillfället av olika skäl och resten av åkerarealen är under 30 hektar, eller om över 50 % av åkerarealen inte var med i jordbrukarens stödansökan året innan och man odlar andra växter än året innan på den arealen. På Mavis nätsidor finns en lista på vad som klassificeras som grödor om man vill kolla närmare. (Mavi 2016)

Det andra kravet man måste uppfylla för att ha rätt till förgröningsstöd är bevarande av permanent gräsmark (gäller bara gårdar som har permanent gräsmark). Permanent gräsmark betyder i det här fallet att marken utnyttjas till att odla gräs eller annat örtaktigt

foder och att marken inte har ingått i växtföljden på jordbruksföretaget i fem år. För att inte bli permanent gräsmark måste alltså åkern förnyas vart femte år genom att i minst ett år odla någon annan växtart på åkern än gräs. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

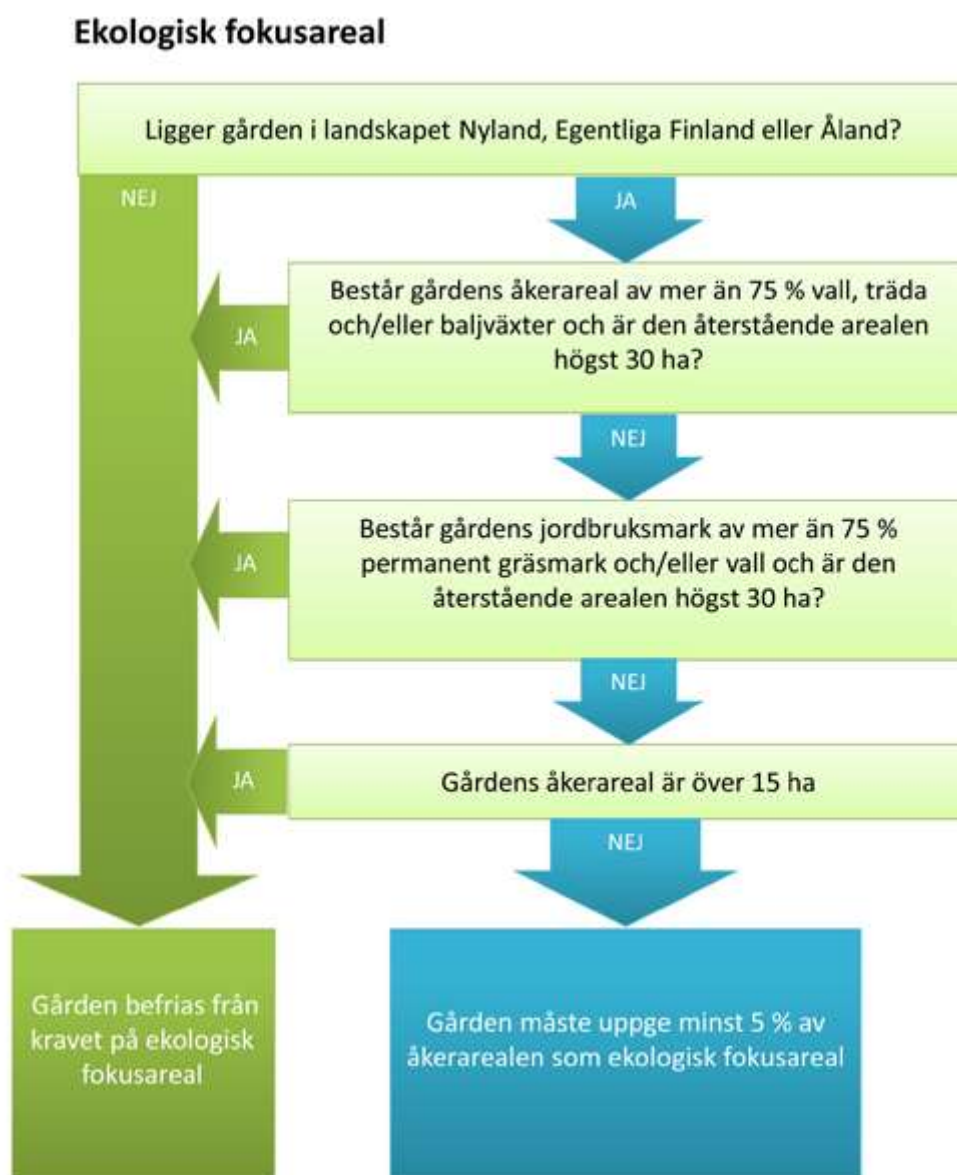
Det här följs också upp på nationell nivå, vilket betyder att om arealen för permanent gräsmark minskar med över fem procent från 2015 måste något område som tagits i annat bruk återställas till permanent gräsmark. Om den permanenta gräsmarken är på ett naturområde så måste den alltid bevaras. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

Det tredje kravet för förgröningsstöd är ekologisk areal. Det här kravet är inte aktuellt i Österbotten, men jag förklarar det här ändå för tydlighets skull. Enligt det här kravet ska ekologisk areal vara minst fem procent av åkerarealen. Med ekologisk areal menar man här areal i träda, arealer med kvävefixerande grödor som t.ex. klöver, energiskog med kort omloppstid som asp eller pil eller vissa skyddade landskapselement. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

Areal i träda kan betyda vall och äng, vilt och landskap, stubbträda (vilket betyder åker som är täckt av stubb från föregående växtlighet, t.ex. spannmål eller baljväxter) eller svarträda (svarträda betyder att man inte sår nånting på åkrarna, utan plogar ständigt för att åkern ska vara fri från växter). (Finlex 2015)

Om gården är en ekologisk gård eller om den ligger någon annanstans än i Nyland, Egentliga Finland eller Åland så är man befriad från det här kravet eftersom skogsarealen i relation till åkerarealen är stor. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

Nedan har jag ännu en bild från Mavis nätsidor där man förklarar i vilka situationer man måste uppfylla kravet på ekologisk areal för att få förgröningsstöd. Det mesta i bilden har jag redan förklarat här ovan, men angående kravet på mer än 75 % vall, träda och/eller baljväxter och återstående arealen högst 30 hektar vill jag påpeka att om den återstående arealen här är över 30 hektar så kan man inte få det här stödet. (Mavi 2016) Orsaken till detta står inte någonstans, men jag antar att det är för att om åkerarealen är på samma gång över 30 hektar men mindre än 25 % av den totala arealen så måste man äga så väldigt mycket mark att man då beaktas kunna klara sig utan förgröningsstödet.

Figur 4. Ekologisk fokusareal

4.1.3 Stöd till unga jordbrukare

Stödet till unga jordbrukare är ett stöd som beviljas för de första fem åren av ett nytt jordbruk. Jordbrukaren som ansöker om stödet får vara högst 40 år gammal och stödberöptet är ca 50 €/hektar. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Syftet med detta stöd är att hjälpa unga jordbrukare komma igång med jordbruket och för att främja jordbrukets strukturutveckling. Därför måste man också lämna in en affärsplan när man ansöker om detta stöd. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016)

4.1.4 Produktionskopplade stöd

Målet med det produktionskopplade stödet är att upprätthålla ett stadigt utbud av råvaror till den lokala livsmedels- och djurfodersindustrin. Det produktionskopplade stödet är som sagt frivilligt för EU:s medlemsländer, men det har varit viktigt i Finland eftersom man har kunnat använda det för att uppmuntra fortsatt produktion av varor som annars kanske helt skulle ha slutat produceras i landet. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Som namnet antyder är det produktionskopplade stödet knutet till produktionen. Stödbeloppet varierar dock beroende på sådana förhållanden som gårdens läge, typ av produktion osv. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

4.2 Nationella jordbruksstöd

Med nationella jordbruksstöd menas stöd som betalas helt av staten. Målet med de här stöden är att de ska komplettera EU:s stödsystem och garantera jordbrukarnas verksamhetsförutsättningar och lönsamhet. De ska också bevara landsbygdens livskraft. År 2015 betalades 325,4 miljoner euro ut som nationella jordbruksstöd. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

För Finlands del beslutades 2015 att det nationella stödsystemet ska bestå av två huvuddelar, Södra Finlands nationella stöd och det nordliga stödet. Dessa är på kartan indelade i de redan tidigare nämnda AB-, och C-regionerna. Ca 90 % av totalbeloppet för det nationella stödet gick till det nordliga stödet 2015. Förutom dessa två huvudstöd så finns det flera andra mindre och mer specialiserade stödformer. Europeiska kommissionen måste godkänna stöden för att de nationella stöden ska få betalas ut. Programförslagen som lämnas in till EU förhandlas med jordbruksproducenternas centralorganisationer. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

Det nationella stödet betalas ut på olika sätt beroende på verksamhetsform. T.ex. för sädesodlare betalas det ut som nordligt hektarstöd, allmänt hektarstöd och stöd till unga jordbrukare. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016)

4.3 Landsbygdsprogrammets ersättningar till jordbrukare

Landsbygdsprogrammets stöd riktar sig mer mot att trygga kvaliteten på jordbrukets produkter. I landsbygdsprogrammet 2014-2020 finns stöd för investeringar, icke-produktiva

investeringar, startstöd till unga jordbrukare, jordbrukets miljöersättningar, ersättning för ekologisk produktion, kompensationsbidrag och ersättning för djurens välbefinnande. Man kan också få stöd för bygginvesteringar som förbättrar produktionsverksamhetens effektivitet och kvalitet, men bara för nödvändiga och skäliga kostnader. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Mavi 2016, Landsbygd 2014)

För att man ska ha rätt till dessa stöd förutsätts att man är en aktiv jordbrukare, och att man är det under hela kalenderåret. Det här kravet granskas varje år i samband med stöd-ansökan. (Mavi 2016)

Utbildning och jordbruksrådgivning stöder utnyttjande av stödsystem och övrig utveckling av gårdarna. Vill man ha mera information om stöden kan man rådfråga t.ex. jordbruksrådgivningen eller NTM-centralen. (Jord- och skogsbruksministeriet 2016, Närings-, trafik- och miljöcentralen 2015)

5 KOSTNADSBASERAD PRISSÄTTNING

I detta lärdomsprov kommer jag i den empiriska delen att använda mig av kostnadsbaserad prissättning, genom kalkyler som till en del utgår från en enkel kostnadskalkyl (anpassad för jordbruk). Därför verkar det logiskt att redogöra för hur metoden fungerar i teorin.

Orsaken till att jag valde kostnadsbaserad prissättning är ganska självklar. Syftet med detta lärdomsprov är att reda ut hur mycket jordbrukare skulle behöva ta i betalt för sina produkter för att gå på vinst, om jordbruksbidrag och prisrestriktioner inte fanns. Därför måste priset utgå från kostnaderna i denna undersökning, vilket den kostnadsbaserade prissättningen (utom målkostnadsbaserad prissättning) gör.

Det negativa med kostnadsbaserad prissättning är att den inte tar i beaktande marknaden, konkurrenterna eller vad kunderna faktiskt är villiga att betala för varorna, men eftersom jag utreder vad bönderna skulle **behöva** ta, inte vad de realistiskt **kan** ta för pris, så fäster jag inte så stor vikt vid det.

Först tar jag här nedan upp lite allmänna fakta om kostnadsbaserad prissättning, och sedan berättar jag mera ingående om de tre vanligaste metoderna att göra kalkylen på (enkel kostnadskalkyl, nollpunksanalys och målkostnadskalkylering).

5.1 Allmänt om kostnadsbaserad prissättning

Kostnadsbaserad prissättning kallas ibland också för påläggsprissättning. Detta är för att metoden för att räkna ut priset går ut på att räkna kostnader + pålägg. Kostnaderna består av fasta och rörliga kostnader, och de rörliga kostnaderna kan bli besvärliga att räkna ut på grund av priselasticiteten (dvs kunderna är priskänsliga – prissänkning leder till större volym och prishöjning leder till mindre volym). Pålägget är då vad man vill ha för vinst, och det ger lite marginal ifall kostnaderna blir större än vad man tänkt. (Lundén 2008)

Pålägg görs ofta i procent, och läggs till kostnaderna för att man ska komma fram till priset. Man kan också tala om marginal, vilket mer eller mindre är samma sak. Enda skillnaden är att marginalen kommer man till genom att räkna priset minus kostnaderna,

alltså man räknar baklänges på priset, medan pålägg räknas med utgångspunkt i produktionskostnaden. Marginal utgår alltså från priset medan pålägg utgår från kostnaderna. (Lundén 2008)

Man kan också sätta priset med tanken på att det ska medföra en viss procentuell avkastning på investerat kapital. Det har samma grundtanke som påläggsprissättning. (Lundén 2008)

Fördelarna med att använda sig av kostnadsbaserad prissättning för att räkna ut priset är 1) det är ett sätt att kontrollera om det pris som man tänker ta ger lönsamhet och 2) det kräver en lönsamhetskalkyl. Lönsamhetskalkylen visar hur lönsamheten ser ut vid olika prisnivåer och ger en indikation om huruvida det ens är lönt att marknadsföra produkten. (Lundén 2008)

Nackdelarna med den här metoden är att den inte tar hänsyn till marknad, konkurrens, efterfrågan eller värde och att det finns en risk att man inte når upp till sin fulla vinstpotential (Lundén 2008). Det kan med andra ord vara så att kunderna skulle vara villiga att betala ett högre pris för varan än bara det som krävs för att täcka kostnaderna och ge lite vinst.

5.2 Enkel kostnadskalkyl

En enkel kostnadskalkyl är ett hjälpmedel för att bedöma vilket pris man behöver ta ut för att få täckning för sina kostnader. För att göra upp en enkel kostnadskalkyl så behövs först några grunduppgifter. Dessa grunduppgifter är effektivitetskvoten, önskad timersättning, tillverkningstiden, materialkostnaden och övriga kostnader. (Lundén 2008)

Effektivitetskvoten kommer du fram till genom att räkna hur många timmar du arbetar med själva tillverkningsprodukten i förhållande till det totala antalet arbetstimmar. I det totala antalet arbetstimmar räknas då med tid man spenderar på kontoret, transport, kundmöten m.m. Man brukar räkna effektivitetskvoten som antalet timmar per år som går åt till produkten dividerat med 2080 ($40h/v \cdot 52v$). Talet 2080 räknas då som totala antalet arbetstimmar för en heltidsanställd. (Lundén 2008; Finlex 2014)

Timpengen som används i kostnadskalkylen är den som kommer efter socialavgifter men före inkomstskatt. Om man utgår från årsinkomsten så dividerar man med 12 för att få

fram månadslönen, och dividerar man månadslönen med 172 så får man fram timlönen. Sedan måste detta multipliceras med 1,2797 för att få med egenavgifterna (här används FöPL), multiplicera sedan med 1,103 för att få med semesterlönen och dividera slutligen med effektivitetskvoten för att få fram timpengen för den direkta produktionen. (Lundén 2008; Finlex 2014; Veritas Pensionsförsäkring 2015; Yrittäjät.fi 2015)

Tillverkningstiden räknas utgående från hur många timmar det tar i effektiv tid att tillverka en produkt. Multiplicerar man det med timpengen så får man fram arbetskostnaden. För att få fram årsproduktionen så dividerar man totala antalet effektiva timmar med totala arbetstiden för en produkt. (Lundén 2008)

Det går också att starta från årsproduktionen och utgående från det komma fram till den effektiva tillverkningstiden per enhet. Då multiplicerar man årsproduktionen med totala antalet arbetstimmar för att komma fram till totala effektiva arbetstiden. Därifrån är det bara att dividera det med totala antalet tillverkade produkter så får man effektiv tillverkningstid per enhet. (Lundén 2008)

Materialkostnaden berättar hur mycket material det är som går åt för produktionen och hur mycket det kostar. Det får man genom att räkna ut hur stor del av materialinköpen går till produktionen av en produkt och hur mycket är svinn, och dividera den direkta materialkostnaden med kvoten av den direkta materialkostnaden i relation till svinn. Då får man den totala materialkostnaden för en produkt. (Lundén 2008)

Exempel: Det behövs material för 255 € för att tillverka en produkt. Detta är då den direkta produktkostnaden. Lena vet att hon har 15 % svinn, så det är 85 % som går till den direkta produktionen. Då blir den totala materialkostnaden för en produkt $255 / 0,85 = 300$ €.

Slutligen så behöver man också veta hur stora övriga kostnader du har under ett år i verksamheten. Övriga kostnader är sådant som hör till för att driva ett företag, men inte påverkas direkt av produktionsvolymen. Det kan t.ex. röra sig om hyra, lön för kontorsarbete eller transportkostnader. Vill man veta vad man har för övriga kostnader per produkt så dividerar man totala övriga kostnader med årsproduktionen. (Lundén 2008)

För att kort summera nu det som blivit sagt:

- Arbetskostnaden = effektiv arbetstid x timpeng
- Materialkostnaden = direkt materialkostnad för en produkt/ickesvinnkvot
- Övriga kostnader = övriga kostnader/årsproduktion

Detta adderas sedan ihop till en summa, dit man lägger på moms och påslag för att få vinst, och sedan ser man vilket pris man behöver ta för att ens verksamhet ska vara lönsam. (Lundén 2008)

5.3 Nollpunktsanalys

Nollpunktsanalys är ett verktyg som man kan använda sig av för att visa hur en produkt eller en verksamhets kostnader påverkas av volymändringar. (Lundén 2008)

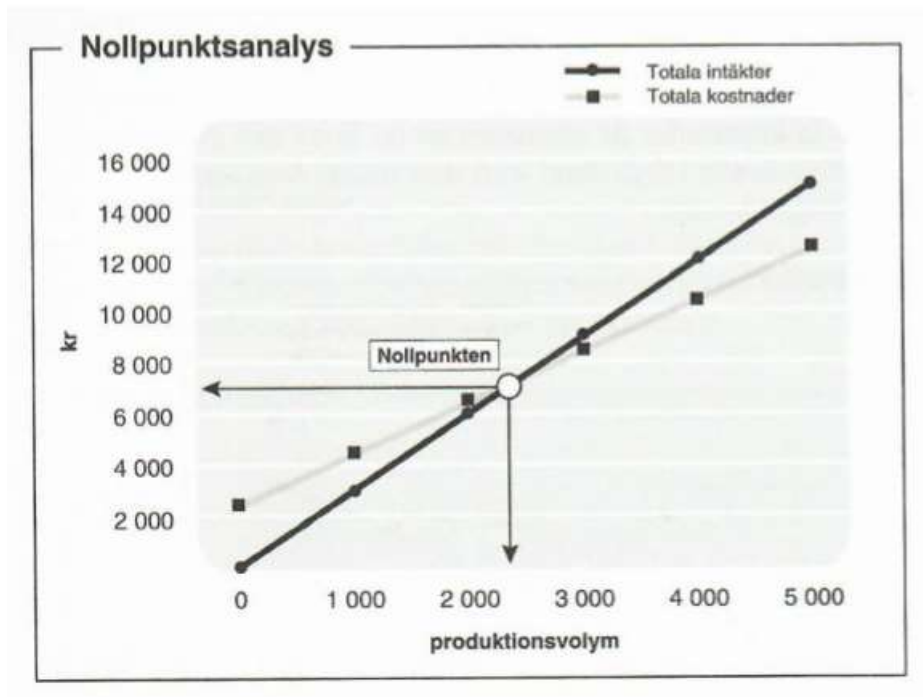
Man kan säga att det finns tre steg involverade i att göra upp en nollpunktsanalys. Det första steget är att klargöra företagets ungefärliga kostnader. I andra steget använder man sig av de ungefärliga kostnaderna för att bestämma den försäljningsvolym som krävs för att företaget ska kunna täcka alla sina kostnader. Slutligen kan man utgående från detta visa hur kostnaderna utvecklas till följd av olika volymändringar. (Lundén 2008)

Kostnaderna som är involverade i dessa beräkningar innehåller båda fasta och rörliga kostnader. De fasta kostnaderna kan vara svåra att fastställa, särskilt om man inte har någon historia att utgå från. Man måste också beakta att de fasta kostnaderna (per enhet) minskar i proportion till att försäljningsvolymen ökar, även om de fasta kostnaderna totalt sett alltid förblir de samma. De rörliga kostnaderna, å andra sidan, ökar totalt sett i proportion till försäljningsvolymen, medan de per enhet alltid förblir desamma. (Lundén 2008)

Försäljningen håller sig sällan till den absoluta nollpunkten. Skillnaden mellan nollpunkten och den verkliga försäljningen brukar kallas för säkerhetsmarginal. Om företaget går på vinst så talar man om att man har en positiv säkerhetsmarginal, vilket det är bra att ha eftersom det alltid tillkommer oförutsedda extra kostnader. Går företaget däremot på förlust så talar man om att man har en negativ säkerhetsmarginal. (Lundén 2008)

Nollpunktsanalys visas bäst med grafer. Som exempel på detta så har jag tagit bilden nedan från boken Prissättning – Praktisk handbok, skriven av Björn Lundén. Det svarta sträcket i grafen är intäkter och det gråa sträcket är kostnader. Där sträcken korsar

varandra är den absoluta nollpunkten, alltså när intäkterna och kostnaderna är samma. Här är det vid ca 7000 kronor, då produktionsvolymen är på ca 2400. Helst vill man dock ha lite marginal.

Figur 5. Nollpunktsanalys

I grafen ser man också att intäkterna ökar snabbare då produktionsvolymen är större – detta är för att de fasta kostnaderna förblir desamma. Ändrar man på priset är det också lätt att ändra på grafen och se var nollpunkten hamnar i den nya situationen.

5.4 Målkostnadskalkylering

Om man använder sig av målkostnadskalkylering så bestämmer man priset först och utgår sedan från priset för att räkna ut hur stora kostnaderna får bli. (Lundén 2008)

Det finns fyra faktorer som måste bestämmas för att man ska kunna använda sig av denna metod. De är försäljningspriset, vinstkravet, målkostnaden och metoden/metoderna man tänker använda sig av för att komma fram till målkostnaden. (Lundén 2008)

Vinstkravet är viktigt att fastställa innan man beräknar målkostnaden, annars blir det lätt hänt att man får en för hög uppfattning om vilka slags kostnader man har råd med. Det kan fastställas som antingen en viss procent av försäljningspriset eller som en fast summa

plus en viss procent av försäljningspriset. I mitt eget tycke är det bäst att ha det som en procent, eftersom det är så olika beroende på produkt vad som är resonligt att ta som pris för det, vilket gör det svårt att bara använda sig av en summa. Man kan inte ha t.ex. 2€ som vinstkrav vare sig man säljer ägg eller ett lass hö. (Lundén 2008)

När man har bestämt försäljningspriset och vinstkravet, då kan man räkna ut målkostnaden genom att subtrahera vinstkravet från försäljningspriset. (Lundén 2008)

Slutligen måste man bestämma vilka metoder man ska använda sig av för att komma fram till målkostnaden. Design, funktion, kvalitet, underleverantörer, större volymer och effektivisering är vanligen vad man kan beakta för att påverka kostnaden. (Lundén 2008)

Design, funktion och kvalitet är det sämsta att tumma på, eftersom om man sänker ett eller flera av dessa värden så måste för det mesta också priset sänkas för att kunderna ska vara villiga att köpa produkten. Då måste man göra om hela kostnadskalkyleringen igen efter att hela situationen har förändrats. (Lundén 2008)

Använder man sig av underleverantörer för att minska kostnaden så är det oftast genom att man outsourcar en del av produktionen eller administrationen till ett land där arbetskraften är billigare. (Lundén 2008)

Större volymer innebär att de fasta kostnaderna per produkt blir mindre, och effektivisering innebär att man vidtar åtgärder för att produktionskostnaden ska minska genom att arbetstiden, eller alternativt materialkostnaden, för att tillverka en produkt minskar. (Lundén 2008)

6 EMPIRI

I den empiriska delen ingår val av forskningsmetod, förklaring av begreppen kvantitativ och kvalitativ forskning samt uttrycken reliabilitet och validitet. Här finns också nedskrivet mina intervjuer med den konventionella bonden och den ekologiska bonden (för den ekologiska bonden var det två jordbrukarmakar som deltog i intervjun), samt mina uträkningar på basis av intervju, bokslut, utdrag från huvudboken och information om utbetalning av stöd, de pris som dessa två bönder skulle behöva ta för sina produkter för lönsam verksamhet utan jordbruksbidrag.

6.1 Val av forskningsmetod

Här följer en förklaring av begreppen kvantitativ och kvalitativ forskning, samt en förklaring av vad orden reliabilitet och validitet betyder. Jag förklarar också vilken metod jag har valt att använda mig av och hur tillförlitlig min undersökning är.

6.1.1 Kvantitativ och kvalitativ forskning

När man inleder en undersökning ställs man inför valet över om det passar bättre för den typen av forskning att göra en kvantitativ undersökning eller en kvalitativ. Kvantitativa forskningar är mera formaliserade än kvalitativa forskningar är. (Holme, I & Solvang, B 1997)

Orden kvantitativ och kvalitativ i detta sammanhang indikerar hur man väljer att samla ihop, bearbeta och analysera informationen som krävs för undersökningen. Kvantitativt inriktad forskning betyder att man samlar in data från så många personer eller ställen som möjligt, och sedan mäter man statistiskt resultaten för att komma fram till svaret. Det handlar alltså mera om jämförbara siffror och värden. Kvalitativt inriktad forskning fokuserar däremot mera på kvaliteten av data som samlas in istället för mängden, alltså mera ”mjuka” data. (Patel, R & Davidson, B 2011, Trost, J 2009)

Kvantitativ forskning görs ofta i form av enkäter av olika slag som skickas ut till en utvald målgrupp, där målet är att så många som möjligt ska fylla i enkäten. Undersökningen görs på så sätt att det ska vara enkelt att jämföra data och göra statistik på det, så det handlar ofta om ja- och nej-frågor eller att man ska välja ett värde från en viss skala, t.ex. 1-5, för att visa i hur hög grad ett påstående stämmer in på en själv.

Kvalitativ forskning, å andra sidan, är ofta intervjuer som kan vara mer eller mindre fritt formulerade.

Ingen forskning idag kan egentligen sägas vara helt kvantitativ eller helt kvalitativ. Oftast är undersökningen någon grad av blandning av de båda metoderna. (Patel & Davidson 2011)

Valet av metod beror på vad för slags problem det är som man undersöker. Något förenklat kan man säga att om frågan kan besvaras med "Var? Hur? Vilka är skillnaderna? Hur är de relaterade?" så ska man använda sig av kvantitativ forskning, och om man vill ha svar på frågor som handlar om att tolka och förstå folks upplevelser eller vill ha svar på vad nånting är eller vilka de underliggande mönstren är, då ska man använda sig av kvalitativ undersökning. (Patel & Davidson 2011)

Eftersom jag har valt att använda mig av kvalitativ undersökning i form av intervjuer, så beskriver jag också här uttrycken standardisering och strukturering. Standardisering handlar om i hur hög grad intervjufrågornas utformning och inbördes ordning är förutbestämt, medan strukturering handlar om hur fria frågorna är för den som blir intervjuad att tolka fritt utgående från egna erfarenheter och synsätt. (Patel & Davidson 2011, Trost 2009)

I min undersökning valde jag att använda mig av den kvalitativa metoden genom att utföra intervjuer. Jag ville jämföra konventionellt jordbruk med ekologiskt jordbruk och räkna ut hur stor prishöjningen skulle behöva bli för det som de producerar för att de skulle uppnå en lönsam verksamhet utan jordbruksbidrag. Därför valde jag att ställa semi-strukturerade frågor (dvs jag utgick från på förhand sammansatta frågor, men kunde ställa dem lite ur ordningsföljd eller ställa följdfrågor allteftersom att intervjun framlöpte).

Eftersom kalkyler sedan skulle göras på basen av svaren valde jag att bara välja ut en konventionell bonde och en ekobonde. Det betydde att de svar jag behövde för intervjun kunde bäst fås genom intervjuer. Frågorna var inte strukturerade, så den som intervjuades kunde formulera sina svar fritt.

Frågorna som jag utgick från i intervjuerna finns med som bilaga till detta verk.

6.1.2 Reabilitet och validitet

Reabilitet handlar om hur tillförlitliga svaren är som man samlar in, alternativt också hur stor inverkan slumpen har. T.ex. en enkät har hög reabilitet om sannolikheten är stor att man får samma svar nästa gång man frågar. Låg reabilitet har det om svaret blir annorlunda nästa gång. I en intervju är detta lite svårare att bedöma, eftersom olika svar vid olika tillfällen inte nödvändigtvis behöver betyda att svaret är fel. Då måste man istället bedöma svaret mot den unika bakgrund som gäller för just det intervjutillfället. Vissa kan tycka att det är lite löjligt att mäta reabilitet i en intervju. (Patel & Davidson 2011, Trost 2009)

Validitet å andra sidan handlar om att försäkra sig om att vi undersöker det som vi avser undersöka. Patel och Davidson använder i sin bok ett exempel där undersökaren tar ett måttband och mäter huvudets omkrets när de vill undersöka intelligens som ett exempel på ett fall där reabiliteten kanske är hög (vi får ett tillförlitligt svar på huvudets omkrets), men validiteten är låg, dvs huvudets omkrets säger egentligen ingenting om intelligens, vilket är vad vi ville veta. (Trost 2009, Patel & Davidson 2011)

Ett annat och kanske tydligare sätt att formulera förklaringen på reabilitet och validitet ger boken skriven av Olsson och Sörensen. De säger att begreppet validitet avser att vi mäter rätt sak, medan reabilitet avser hur bra vi mäter det som faktiskt mäts. (Olsson, H & Sörensen, S 2001)

Jag anser att reabiliteten av min intervju är rätt så hög, eftersom de som intervjuades kunde svara fritt på frågorna och svaren verkade sanningsenliga. Dessutom överensstämde svaren flera gånger med varandra för de båda bönderna som blev intervjuade.

Validiteten är inte perfekt, eftersom förfarandet för att komma fram till svaret (hur stor prishöjningen skulle behöva vara för lönsam verksamhet utan jordbruksbidrag) var ganska förenklat. Jag tog inte i beaktande hur utomstående faktorer, som marknad, konkurrens och lagstiftning, skulle kunna förändra situationen i en värld där det faktiskt inte skulle finnas några jordbruksbidrag. Här vill jag dock påpeka att det är svårt att ta sådant i beaktande, eftersom det inte finns några nuvarande länder som jag känner till som inte har åtminstone någon form av jordbruksbidrag. I det stora hela vill jag dock påstå att validiteten är god, eftersom de svar jag fick från intervjun och de uträkningar och kalkyler jag gjorde, mätte det som jag ville mäta.

6.2 Intervju om konventionell spannmålsodling

- Vad var det som fick er att börja med jordbruk?

Nå, det är ju det förstås att jag är uppväxt på jordbruk sedan barn och har varit med sedan jag var kanske två-tre år. Jag är uppväxt med det, så det är nog ganska naturligt egentligen. Jag hade också siktat in mig på att bli det. Jag hade faktiskt nog sökt till en utbildning inom jordbruk men jag slapp inte in, så jag gick på en utbildning inom metall istället.

- Hur länge har ni hållit på med jordbruk?

Sedan -96. 1996 var första året, så nu är det tjugoförsta året som vi har hållit på med det. En del erfarenhet har vi nog.

- Vad producerar ni?

Nå, fram till 2015 hade vi grisar, men nu har vi inte några grisar längre. Gödssvinsidan tog slut i månadsskiftet november/december. Spannmålsodling och gödsvin hade vi ända från början av 1996. Men det har växlat, från början hade jag ju en cirkelsåg som jag sågade verket med, och så hade jag lite byggnadsarbete som jag tog på som lite eget arbete, men sågen sålde jag 1999 och byggnadsarbetet höll jag på med tills kanske 2004/2005. Men dagens verksamhet är mera spannmålsodling, och grisar tills 2015. Jag har också en del traktorentreprenad.

- Vad för slags spannmål odlar ni?

Största delen är korn, lite vete har jag haft, havre nån gång, senast hade jag lite råg, så har det kunnat vara ryps nån gång. Det varierar beroende på vilket år det har varit. Men korn har varit ca 75 %.

- Jag har hört att det är dåligt pris på vete, stämmer det?

Ja, senaste året, kanske från hösten, har det faktiskt varit dåligt pris. Men under perioden 2013-2015 var det ganska bra, 2013 tror jag faktiskt att det var det allra bästa priset på vete som vi nånsin har fått. Det var för att det år 2013 var bra pris ute i världen, för det var en ganska krånglig höst, det var svårt att få skörda och alla hann inte skörda allting.

Vi hade nu den turen att vi hann få skördat allting, och då gick det faktiskt att sälja och få bra pris ur det.

- Hur många hektar odlar du på?

Det beror på lite. Om du menar spannmålsodling så är det väl lite över 90 hektar, men då finns det sånt som vi bara har i träda (alltså vi bara slår gräset), och då kan det röra sig runt 8-10 hektar beroende på året.

- Hur mycket materialinköp (i ton) har ni per år?

Gödsel har vi köpt, så på åren 2013-2015 har vi köpt 30 ton gödning per år. Annat som vi har köpt som kan nämnas i ton är kalk, och det kan variera från 80-120 ton per år.

- Köper ni frön?

Jo, nånting, men inte några stora mängder. Kanske 1200 kg per år som nytt utsäde, mest korn. Jag brukar så mest av eget utsäde, men man brukar alltid köpa lite frön för att förnya odlingen. Har man köpt den där mängden har man alltså nytt att så av till nästa år.

- Hur mycket blir försäljning?

Av spannmål ungefär 235 ton. Jag kan inte riktigt säga per sädesslag. Kanske ungefär 50 ton vete och 185 ton korn per år. 265 ton korn per år har gått till foder för grisarna.

- Har du nåt svinn? Eller används allt inom produktion?

Svinn är nog mycket, mycket lite, jag skulle säga mindre än en procent.

- Hur mycket arbetstid går åt till produktion av spannmål?

Ungefär 800 timmar per år. Största delen av arbetstiden är på sommaren, så räknar man 21 dagar/månad så blir det knappt 3,5 timmar per dag.

- Hur många är ni som arbetar med det?

Jag arbetar ju heltid på det, och så är en annan på kontorssidan och hjälper till. Jag kan också ha en annan med mig som extra i trösksäsongen och på våren då man har mycket att göra.

- Vet du hur många arbetstimmar det läggs på att odla ett ton spannmål?

Enligt mina beräkningar är det ungefär en och en halv timme. Där tror jag ekologisk odling har mycket mera, för där ska man satsa mera tid och kanske får mindre skörd.

- Vilken timpeng tror du man skulle behöva få för att få en dräglig levnadsstandard av konventionellt jordbruk (utan bidrag)?

Utan bidrag så får man ju ingenting. Priset skulle behöva vara mycket högre då, för tar man bort stödet får vi ingenting. Skulle vi få hela stödet i inkomst så skulle vi bli rika. Jag räknade 20 €/h, men det kommer man aldrig upp till om man tar bort stödet. Priset skulle behöva vara minst dubbelt så mycket som det är idag. Stödet gör så pass mycket att det egentligen är hela inkomsten. Jag hade räknat med 20 €/h, men tar du bort stödet så blir det 0. Egentligen skulle man behöva få 40 €/h utan stöd för att täcka alla utgifter.

- Vad har ni fått för tonpris?

Det varierar förstås, men 2013 så rör det sig runt 200 €/ton, 2014 ungefär 170 €/ton och 2015 ungefär 150 €/ton.

- Är det stora skillnader mellan sädesslag?

Brödvete har varit lite bättre än de andra, men egentligen är det åren som orsakar pris-skillnaden. Brödvete har inte varit så mycket bättre än de andra har varit. Det har också berott på vart man har fått sålt det. Har man fått sålt det privat till någon som behöver det så kan man få ett bättre pris än då man säljer åt nån firma. Där är det ganska stor skillnad.

- Är du med i någon REKO-ring?

Nej. Vi är med och köper, men inte som försäljare. Den privata spannmålsförsäljningen är i huvudsak så att vi säljer foder åt andra svinfarmare. Säljer man brödvete är det möjligt att vi säljer till en kvarn, och om man har råg, men korn försöker man nog sälja i huvudsak till svinfarmare, för man får ett betydligt bättre pris än om man säljer till någon firma. Firman ska ju ha betalt för frakt och ger sämre pris, så det blir betydligt sämre.

- Hur mycket i ton har ni producerat 2013-2015?

Ungefär 500 ton per år. Men det syns inte i bokföringen, eftersom det som vi producerar nu kan sedan bli sålt först följande år. Så det som vi har producerat 2015 har i huvudsak blivit sålt 2016.

- Vilka möjligheter och förhinder finns det för att ni ska kunna ta det pris som ni behöver?

Det är världsmarknadspris och landets pris som bestämmer vilket pris man får ta, så det är uppköparna här i landet som bestämmer priset. Världsmarknadspriset bestämmer nog det också, men oftast så ligger vi under världsmarknadspriset i Finland med ca 10-20 €/ton. Men det är nog det enda som bestämmer priset för oss. Om man säljer privat kan man få lite mer, men det är ändå världsmarknadspriset och landets pris som ger grunden för det och i huvudsak bestämmer priset.

- Vad tycker ni om jordbruksbidraget? Är det tillräckligt? Är det lätt eller svårt att få det?

Det blir krångligare och krångligare, och mera bestämmelser runt det för att man ska få det, och man ser ju att om stöden sjunker lite i euro per år så betyder det att inflationen gör att det blir mycket mindre än det var t.ex. då vi började i -96. Det har mycket mindre betydelse. Men det har nog fortfarande en stor ekonomisk betydelse, och alla länder i världen betalar ju ut jordbruksbidrag. Alla har någon sorts stöd, men hur mycket är svårt att säga. I Amerika finns nånting som kallas farm bill som var ganska akut att det skulle förnyas när Obama tog över presidentskapet, annars skulle systemet inte ha fungerat för dem.

Alla länder har nåt sorts stöd, men det skulle vara roligt om man skulle klara sig utan bidrag och få ett pris ur produkten. Det skulle vara enklast.

- Vad får ni för stöd?

Under 2013-2015 fick vi t.ex. stöd för att vi var djurgård, för djurens välbefinnande, LFA bidrag, kompensationsbidrag, miljöstöd och förgröningsstöd. Men det varierar hela tiden, det kommer alltid något nytt. Det finns många småstöd, t.ex. om vi har nån att komma och sprida ut dyngan åt oss som har ett nedmullningsaggregat så kan vi få stöd för det,

eftersom det är så pass dyra maskiner så det är inte realistiskt att alla köper dem. Det finns otroliga mängder småstöd, men allihop har ju krav också.

T.ex. för jordbruksbidrag så måste vi ha markkartering vart femte år, förnyelse av gödselanalys på eget stallgödsel vart femte år, osv. Det är otroligt många krav som måste uppfyllas, och uppfyller man dem inte får man sanktioner om de kommer och granskar.

Det är en riktig djungel med stöden. Jag tycker det är svårt själv, för en utomstående att sätta sig in i det låter ganska omöjligt. Och vilka mängder material att läsa genom! Har man t.ex. djur så följer det så enormt mycket med djuren, man måste ha bokföring på eget foder, varifrån det kommer, var man har odlat det, allt ska spåras. Det är en så otrolig bestämmelse om djurhållningsplatsen, t.ex. måste du ha temperaturalarm i husen.

- Vilka ekonomiska problem tampas du med? Varifrån kommer de?

Som det är nu så är det lönsamheten. På svinpriset t.ex. har det varit dåligt, och det återspeglar sig på spannmålspriset. De hade svinpest i Estland, Polen, Lettland och länderna däromkring, och för att de hade det så satte Ryssland importstopp på svinkött från Finland, kanske på vårvintern 2014, och då föll svinpriset. Då svinpriset föll minskande svinproduktionen, och då blir det mindre åtgång på fodersidan, och då blir det för stort utbud av spannmål på marknaden.

Då Ryssland sedan intog Ukraina och började kriga där så blev det sanktion mot Ryssland som gjorde att de stoppade all import och alla jordbruksprodukter från EU. Då hamnade vi i Finland allra värst i kläm, för vi exporterar ju mest till Ryssland i förhållande till den produktion vi har. Dessutom är det så att de i Europa och Sydeuropa så säljer via Vitryssland till Ryssland, så de kringgår det där problemet. Det är så dumt, för egentligen har ju jordbrukarna här i landet fått stå för största delen av handelsblockaden mellan EU och Ryssland, och det är därför som vår lönsamhet ser ut som den gör nu, åtminstone till stor del. Vi är för snälla, för det är ju vi som får vara syndabockar egentligen nu, och ta den ekonomiska smällen.

Ett annat problem, om man ska kalla det så, så är att EU-stöden, och det som förknippas med det, är så mycket pappersarbete för att man ska uppfylla alla krav. Det tar tid att gå igenom det, då det är så mycket som man **måste** ha i skick. Har man nån att komma och se över ens papper så tar de ganska mycket för det, men det är ju förstås nog ganska

dyrbart vad de gör. Men de har bättre timpeng fast de inte ens har en hel arbetsdag, och bara använder ens egen dator istället för att ta med en egen (i jämförelse med om man själv skulle fara med traktorn åt nån annan).

- Brukar ni ta hjälp av såna som kommer och ser över pappren?

Jo, på våarna, för det tar så enormt med tid att lägga sig in i allt det där, och så blir dataprogrammen förnyade och så vidare, så man är ju inte alls lika skicklig själv som dom är som kan de där programmen utantill. Det betyder ju att det går åt en bråkdel av tiden för dem i jämförelse med om man ska göra det själv.

- Tror du att det skulle vara ekonomiskt lönsamt att gå över till ekologiskt jordbruk?

Kanske, men som jag ser det nu så kräver det betydligt mera arbetstid i traktorn. För att få odlat samma areal som jag har själv nu så kan det hända att man måste satsa dubbelt mera traktortimmar. Som det är nu skulle jag faktiskt inte vilja övergå till ekologisk produktion.

- Menar du att det skulle vara ekonomiskt lönsammare men också jobbigare?

Ja, men det är det också då man ska börja med det ekologiska att man måste tänka på ett helt annat sätt. Du måste ändra odlingssystemet helt och hållet. Tre år är övergångsperioden, men då ska man ju lägga om all areal direkt fast det är först kanske tredje året som man får börja sälja som ekologisk produkt. Men jag såg att i Sverige har de börjat med nånting där man kan sälja t.ex. vete till ICA tror jag att det var, under omställningsåren, till åtminstone lite bättre pris än om man har det helt konventionellt, men jag är inte säker på vilket pris det är. Säkert inte mycket bättre än för vanligt konventionellt.

- Annars så har ekobonden haft mycket till klövervall, har ni haft nånting sånt?

Nä, det har ju dom till gröngödslingsvall. Det är det som skiljer dem från oss, för det har de för att få gödningen i marken. När dom har haft gröngödslingsvall så får de gödningen i marken genom klövern, genom att marken tar in kväve som produceras då. Vi (konventionella) kan nog ha det också, det skulle vara helt möjligt att ha det, men ekobönder har bättre stöd på det, och det är nästan enda möjligheten för dem att få in den gödning de behöver i systemet. Så nä, vi har inget sånt.

- Vilka möjligheter ser du med jordbruk i framtiden? Är det nånting som kommer att bli bättre?

Det kommer nog att finnas jordbruk i framtiden också, men jag tror att om man inte har nån riktigt, riktigt speciell produkt så kommer det att bli så att de jordbruk som kommer att finnas om 10-15 år kommer att vara betydligt större än dagens jordbruk. Jag gissar att om man ska leva på jordbruk då så måste man ha ca 150-200 hektar odlingsmark.

Om man tänker på vad som har hänt här bara på de tjugo åren som jag har varit med så är trenden att det ska vara betydligt större. Markarealen skulle också behöva vara uppdelad så att den är rationellare att odla, för i dagens läge är det så små skiften, och det tar så mycket tid att odla dem då. Om man ska börja odla sådana arealer som 150-200 hektar så måste det vara större skiften som är lättare och rationellare att odla med större maskiner.

Angående om det är nånting som kommer att bli bättre, så det är svårt att säga. Det kommer att bli större krav på dem som kommer efter, alltså de ska vara rätt så effektiva för att de ska få de att fungera. Jag tror också att det kommer att bli så att det är större företag som har hand om det. Efter tjugo år tror jag att det kommer att vara få enskilda producenter.

6.3 Prishöjningsberäkningar för den konventionella bonden

I den här delen av empirin har jag försökt räkna ut ungefär hur mycket högre pris (i procent) som den konventionella bonden skulle behöva ta för sina produkter för att klara sig utan jordbruksbidrag. Det har jag gjort genom ett flertal kalkyler och tabeller.

Den första kalkylen är en kostnads kalkyl, där jag har räknat medeltalet för hur mycket kostnader den konventionella bonden har per år rörande spannmålssidan av sin verksamhet.

För att kunna räkna ut intäktskalkylen har jag sedan räknat ut ung. hur stort kornpriset per ton är och sedan multiplicerat det med volymen som bonden har matat till de egna grisarna (eftersom det var korn som han hade använt inom egen verksamhet). Det har jag sedan behandlat som försäljning.

Efter intäktskalkylen har jag gjort två resultatberäkningar, en som inkluderar jordbruksstödet och en som inte inkluderar stödet. Jag har också räknat ut den totala arbetstiden och vad timlönen är med eller utan stöd.

Sedan har jag skrivit upp volymen och räknat ut ett medeltal för det totala produktpriset (för alla sädesslag) per ton.

Slutligen räknade jag ut vad målpriset skulle vara, alltså vilket medelpris den konventionella bonden skulle behöva få för att uppnå samma resultat utan bidrag, och räknade utgående från det ut hur mycket högre produktpriset skulle behöva vara procentuellt sett.

6.3.1 Kostnads kalkyl

Nedan följer min kostnads kalkyl för den konventionella bonden. Där har jag valt att inkludera inköp, övrigt direkt material, LFöPL, arrende, traktorkostnad, diverse kostnader, låneränta och avskrivningar. Notera att LFöPL också kan ses som ett jordbruksbidrag, men eftersom det inte betalas ut som stöd utan är istället en slags rabatt på vad jordbrukarna måste betala så har jag valt att behålla det här.

I övrigt direkt material ingår balning, markkartering, tröskning och torkning, kontrollavgifter, stödrättigheter, verktyg och arbetskläder.

Notera att en del av traktorkostnaden är resultatet av annat arbete än för spannmål, men jag har använt hela kostnaden här eftersom det inte går att specificera skilt.

I diverse kostnader ingår brand- och olycksförsäkring, bankkostnader, bokföring, kurser och medlemsavgifter.

Uppgifterna har jag fått från bokslutet, vilket är med som bilaga till detta arbete.

Tabell 2. Kostnads kalkyl konventionell bonde

	2013	2014	2015	Medeltal
Inköp	-29578,7	-27542,57	-28231,24	-28450,8
Övr. direkt material	-6980,11	-1667,41	-7654,89	-5434,14
LFöPL	-5416,1	-5608,45	-5754,33	-5592,96
Arrende	-35245,5	-36987,5	-37855,1	-36696
Traktorkostnad	-22962,37	-21898,82	-20304,23	-21721,8
Diverse kostn	-3115,29	-4038,43	-3738,89	-3630,87
Låneränta	-1786,38	-1517,11	-954,25	-1419,25

Avskrivning	-20840,7	-15709,97	-15603,45	-17384,7
Totalt	-125925,15	-114970,26	-120096,4	-120331

6.3.2 Intäktskalkyl

För att senare kunna jämföra den konventionella bonden och ekobonden har jag behandlat kornet som den konventionella bonden har matat de egna grisarna med som om det hade gått till försäljning istället. Därför har jag först gjort en kalkyl över hur stor försäljningsvinsten skulle ha blivit då.

Notera att år 2015 hade bonden bara grisar tills slutet av november. Tonpriset har jag räknat ut som försäljning/volym och värdet av korn som gått till egna grisar har jag beräknat som tonpris x volym. Observera att det här blir ett ungefärligt värde, eftersom jag inte har de specifika uppgifterna för hur stor volymen har varit varje år.

Uppgifterna har jag fått från bokslutet och intervjun.

Tabell 3. Foderkorn till egna grisar

	2013	2014	2015
Tonpris	136,34	117,68	121,98
Beräknat värde av korn som gått till egna grisar	36130,05	31185,80	29630,44

Baserat på tabellen ovan har jag sedan gjort intäktskalkylen nedan. Där har jag valt att inkludera försäljning, stöd och återbetalning av accis (accis är skatt på bränsle och el).

I försäljningen ingår korn, foderkorn till egna grisar, havre, övriga inkomster av växtodling, vete och ryps.

I stöd så har stöd för djur tagits bort från beräkningen. Vilka stöd som hör till djuren och vilka som hör till spannmål har inte specificerats i bokslutet, men genom att ta ut huvudboken för stöd för både den konventionella bonden och den ekologiska bonden (som bara har spannmålsodling) har jag kunnat gissa mig till vilka stöd som är djurrelaterade genom att titta på datumen när stöden har fått. Om den ekologiska bonden också hade fått stöd vid ungefär samma datum drog jag slutsatsen att det stödet för den konventionella bonden också hörde till spannmålsodlingen. Utdraget från huvudboken är med som bilaga till det här arbetet.

Uppgifterna i tabellen nedan kommer från bokslutet, huvudboken och intervjun.

Tabell 4. Intäktskalkyl konventionell bonde

	2013	2014	2015	Medeltal
Försäljning	69503,43	62071,10	92605,96	74726,83
Stöd	60176,11	63175,36	60620,81	61324,09
Återbet. Av accis	3470,65	2241,85	1407,72	2373,41
Totalt	133150,19	127488,31	154634,49	138424,33

6.3.3 Resultatberäkning

Utgående från kostnads kalkylen och intäkts kalkylen har jag sedan gjort en resultatberäkning med stöd och en resultatberäkning utan stöd. Medeltalet för resultatet åren 2013-2015 blev då 18 093,73€ för spannmålssidan av verksamheten i resultatberäkningen med stöd, som kan ses nedan.

Tabell 5. Resultatberäkning med stöd

	2013	2014	2015	Medeltal
Inkomster	133150,19	127488,31	154634,49	138424,33
Utgifter	-125925,15	-114970,26	-120096,38	-120330,60
Totalt	7225,04	12518,05	34538,11	18093,73

I resultatberäkningen utan stöd valde jag att inkludera accis i inkomsterna även om det är ett slags stöd, eftersom stödet inte hör till jordbruksstöd. Där blev medeltalet av resultatet för samma år -43 230,36€, alltså rejält mindre och på minus.

Tabell 6. Resultatberäkning utan stöd

	2013	2014	2015	Medeltal
Inkomster	72974,08	64312,95	94013,68	77100,23
Utgifter	-125925,15	-114970,26	-120096,38	-120330,60
Totalt	-52951,07	-50657,31	-26082,70	-43230,36

6.3.4 Arbetstid

Arbetstiden och timlönen har jag räknat ut för att försäkra mig om att bondens resultat utan stöd skulle ge en tillräcklig timlön, alltså att det skulle gå att räkna ut priset genom att bara ta bort stödet från den inkomst de skulle behöva uppnå.

Som arbetstid har jag räknat antal månader x h/dag x arbetare x 21 (arbetsdagar/mån). Sedan inkluderar jag uträkning av timlönen både med och utan jordbruksstöd, före skatt. Uppgifterna fick jag från intervjun och bokslutet.

Tabell 7. Timlön konventionell bonde

	Totalt
Arbetstid	882 h
Timpenning med stöd (före skatt)	18,23 €
Timpenning utan stöd (före skatt)	-51,30 €

Timlönen (med stöd) är alltså lite i det knappa laget, men det kommer ganska nära, så jag räknar ändå med den då arbetstiden ändå var grovt uppskattad.

6.3.5 Prisberäkning

Enligt uppgifterna som jag fick av den konventionella bonden i intervjun var totalvolymen som skördades per år ungefär 500 ton. Den siffran har jag räknat med för att få fram det totala produktpriset/ton (för alla sädesslag) i medeltal för åren 2013-2015. Observera att det inte blir exakta siffror, eftersom volymen är endast uppskattning.

Tabell 8. Totalt produktpris/ton

	2013	2014	2015	Medeltal
Totalt produktpris/ton	139,01	124,14	185,21	149,45

Baserat på de kalkyler jag har gjort ovan har jag sedan räknat ut vad målpriset skulle bli, alltså priset bonden skulle behöva få för sin produkt för att komma upp i samma resultat som om han inte skulle få stöd.

Jag inkluderade i tabellen vad den verkliga försäljningsinkomsten var, och sedan vad försäljningsinkomsten + stöd skulle bli. Sedan räknade jag (försäljning + stöd) / produktionsvolym. Målpriset blev då 272,10 €.

Tabell 9. Produktpris för lönsam verksamhet utan bidrag (i medeltal)

Försäljning	74726,83
Försäljning + stöd	136050,92
Målpris	272,10

Baserat på uträkningarna ovan har jag sedan räknat ut hur mycket högre produktpriset per ton skulle behöva bli i procent. Svaret blev 82 %.

Tabell 10. Nödvändig prishöjning/ton (i %)

Målpris/totalt produktpris per ton - 1 x 100

$$((272,10/149,45)-1)*100 = \underline{\underline{82 \%}}$$

6.4 Intervju om ekologisk spannmålsodling

- Vad var det som fick er att börja med ekologiskt jordbruk?

Vi var galna.

Nä, men det var nog för att man har använt gift sedan man var liten, så man har fått tillräckligt av det. Vi började spruta när vi hade den lilla traktorn, så om man var undanvind så fick man hela molnet över sig. Vi har väl haft ekologiskt jordbruk 17 år nu. Då det blir 20 år så avslutar vi det.

- Vad är det som ni producerar?

Spannmål. Råg, havre. Vete har vi haft men det är så dåligt pris på det så vi har inte haft nåt på sistone, fastän det ändå är bättre pris på ekologiskt vete än konventionellt. Priset för konventionellt vete är nog riktigt i botten. Eko är nog bra betalt, men man får ju mindre skörd av det också.

- Hur mycket köper ni för att så? Eller sår ni av gammal skörd?

Ja, vi köper ju nog nytt nu som då. Det beror på lite. Vi har mest köpt frö till gräsvall och klöver. Det köper vi alltid som frön som vi sår.

Så det blir mest ensilage (gräsvall och klöver), och så köper vi nytt säde nu som då och kör med det gamla, alltså eget utsäde, mellan varven.

2013 använde vi bara eget utsäde, så det var faktiskt inget som köptes då.

Köpt 2014 var 1200 kg råg för 1179,- och resten som köptes var ensilage. Det var då 55 kg alsikeklöver, 55 kg vitklöver, 80 kg rödklöver och 60 kg timotej, alltihop tillsammans kostade 3329 €.

Inköpt på 2015 var 160 kg timotej för 1309,44 € och 3000 kg bondbönor för 3390 €.

- Hur mycket säljer ni?

Jättemycket. Det som kommer. Olika varje år. I fjol kom 35 ton råg och 70 ton havre. Vi hade några bondbönor sådda också, men de var inte ekologiska så vi kan väl inte räkna

med dem. Men de gick på minus åtminstone, utsäde kostade 3400 € och vi fick 1400 € då vi sålde det vi fick. Det blev inte så bra, det tar vi inte några fler år.

Så 2013 hade vi havre på 19,22 ha, där fick vi 60 ton, vete på 18,5 ha där vi fick 60 ton och ensilage (grönträda) på 37,24 ha. Ensilage krossar vi sedan på åkern och låter den vara kvar som gödsel, så det säljer vi inte.

2014 hade vi havre på 15,58 ha där vi fick 50 ton, fodervete på 23,13 ha där vi fick 79 ton och ensilage på 34,97 ha.

2015 hade vi råg på 8,77 ha, sålde 35 ton, havre på 22,61 ha, sålde 70 ton och ensilage på 26,95 ha. Vi hade också bondbönorna som inte var ekologiska på 11,59 ha, sålde 5,6 ton.

Vi sådde bondbönorna på några nya marker som vi tog över, och vi har inte haft nån så dålig mark förr. Det var nog dåligt på ett annat ställe, men det här var nog botten. Det hade varit mycket långrot i det förr, så det blev inte till nånting.

- Så hur mycket ungefär blir svinn varje år?

Svinn? Nä, det finns inget sånt. Kanske om man räknar det där grönt som vi bara krossar, men det är inte direkt svinn heller eftersom det är gödning och ger nytta, även om det inte kommer ut direkt i pengar. Men det sparar pengar istället. Allt används nog till nånting.

- Vet ni alls om hur mycket arbetstid det går åt?

Nä, mycket. Vi har nog arbetat två skift hela sommaren kan man nästan säga. Dom där grüngödslingsvallarna blir ju slagna ungefär två gånger per sommar, så det går en hel del arbete i det. Så har vi svartträdad det där långrotslandet nu, alltså vi harvar åkern så fort ogräset börjar växa, så det blev mycket harvas och plogas och allt möjligt. Och så plogade vi ju 50 hektar i våras också som tog nästan till midsommaren. Det var sån åker som skulle ha grönt på sig. Det blev ganska många arbetstimmar där, mycket mer än för konventionella. Men hur mycket kan man nog inte riktigt säga.

Jordbruk är nog mer nånting man gör för att man tycker att det är roligt än för att tjäna pengar på det. Man måste nog göra nånting annat som man får pengar från på sidan om.

- Hur långa dagar brukar ni ha? Hur mycket varierar det?

Nå, sommartid blir det nog nio, halv tio varje dag som man kommer in. Det är ju säsongbetonat förstås. Då man är i arbete först och kommer hem fyra-, femtiden så hinner man vara tre, fyra timmar i traktorn här hemma då också. Men vårar och höstar så blir det långa dagar då det ska sås och tröskas. På höstarna brukar det hinna bli mörkt innan man kommer hem. Det är väl inte så lång tid på det viset som man jobbar på gården.

- Är det nånting ni gör på vintern?

Kör in skörden till Polar Mills och säljer det. Reparerar maskiner, dom ska ju hållas i skick. Dom får man nog göra så mycket man vill åt. Om man håller dem i skick under vintern så går det inte just nånting sönder medan man kör dom. Man ska göra reparationerna så fort man ser nånting fel.

Jag skulle nu uppskatta att arbetstiden blir 4 h/dag för två personer på sommaren och 1 h/dag vintertid för en person.

- Om det inte skulle finnas några bidrag, vad tycker ni det skulle behöva vara för timpeng för att man ska kunna leva på det?

Man skulle nog behöva lägga på då. Man får ju det man får, får ta det som kommer. Det skulle nog bli dåligt utan bidrag, antingen inget alls eller gå på minus. Det går helt enkelt inte. Priset på försäljningen måste upp dubbelt då, om det ens räcker. Man får nog tänka då man kör med traktorn att man skulle behöva ha runt 50 € i timmen åtminstone, för att täcka alla kostnader.

Det är också stor skillnad på var man har åkern. Vi köpte harvorna på samma gång som en som har 100 hektar hemma där det är lermark och mjukt, och han kör med originalspetsarna ännu och har inte ens vänt dom (man kan vända dom en gång och använda andra sidans spetsar), och vi har vänt våra och köpt nya kanske fyra gånger.

Det är också stor skillnad på hur dom där rutorna av åkermark som man köper ser ut. Det var en åker i somras som var 13 hektar och det tog en hel vecka att ploga det, för det var ju tusen hörn. På andra ställen tar 13 hektar två dagar om det är några rediga rutor, men det här tog en hel vecka att laga då det bara var hörn överallt så det tar så himla länge då man ska hålla på att backa och svänga hela tiden. Det är nog stor skillnad, man kan inte jämföra ett hektar med ett annat hektar på det viset.

- Vet ni vad ni har fått för tonpris för säden?

Jodå. 2013 var det 243 €/t för havre och 306,25 €/t för vete.

2014 var det 232 €/t för havre och vetet sålde vi som fodervete. Tonpriset där var 184,60 €/t.

2015 var det 330 €/t för råg och 266,40 €/t för havre. Vi sålde också de konventionellt odlade bondbönorna för 1404,48 € (250,8 €/t).

- Vad har ni för möjligheter och förhinder för att kunna ta det pris som ni skulle behöva ta utan bidrag?

Ja, dom betalar ju inte nåt mer än dom vill betala, dom som ska köpa det. Så förhinder är nu affärskedjorna och kvarnen som köper upp säden. Dom har fastställda priser, och det är landsomfattande. Finnarna brukar alltid ha sämre priser än resten av EU. Nog för att eko har haft väldigt bra pris på de senaste åren, men ute i Europa när man tänker på priset överlag så har finnarna ett av de sämsta sadespriserna som finns. Det är på samma vis med fläskpriset också för dom som har grisar. Nu ska dom höja fläskpriset – med en cent.

- Brukar ni delta i REKO-ringarna?

Nä, vi hinner inte. Det går så mycket tid åt till det också. Dessutom skulle man ju behöva ha nåt mjöl då eller nånting sånt. Man skulle kunna ha en kvarn att mala lite, men vi sålde ju vår till Veikars. Jag skulle ha tusen euro för den, men det gick ju inte, så jag tog bara åttahundra. Den har stått stilla i fyra, fem år, så den elektriska biten, alltså klockorna och sånt, har slutat gå. Då man slutar använda den där elektroniken så slutar det funka.

Men nä, vi är inte med i några REKO-ringar. Det finns ingen tid till det. Det är mycket arbete med sånt också, mycket åkas till och från, och jag är ingen försäljare. Nog för att dom bara beställer där, men man ska ju hålla reda på beställningarna då i alla fall.

- Vad tycker ni om jordbruksbidraget? Räcker det?

Ja nå, om dom inte vill betala nåt pris så måste de väl betala nåt bidrag. Helst skulle vi nog se att dom skulle betala ut det på priset. Det är ju en j*vla byråkrati att söka det också.

Hålla reda på alla lappar och se till så att man får ifyllt i rätt ruta. Det går en hel del tid åt det också.

Bara anvisningarna till det ekologiska bidraget är 80 sidor, och man kan ju inte börja läsa genom allt det. Man skulle bli tokig då, får nog sluta före man börjar.

Men det där eko skulle man ju inte vilja sluta med. Slutar man med jordbruket skulle man vilja se att någon tar över och fortsätter som ekobönder.

- Så går ni på nån kurs eller nånting för att veta hur ni ska fylla i ansökningarna eller gör ni det bara av erfarenhet?

Dom har ju nog de här kvällarna då dom går genom vad man ska fylla i och hur man ska fylla i. Kommunen har det nog varje år. Så man får vara i Bygdegården då eller Solhem... Det har nu varit i Närpes två år. Helst skulle de ju vilja att man skulle fylla i det på datorn allting, men vi har inte tid med det.

- Vad är det för slags stöd ni får?

Nå vet du, dom har så många olika sorters stöd så... Ja, vad heter dom nu. Kompensationsbidrag, LFA, miljö och eko. Så har dom ju nog några roliga namn på nåt småstöd som kom 144 €, vad nu det var för j*vla bidrag. Det var nog nån utjämning av nån sort. Så har dom ju förgröningsbidrag, men jag vet inte vart det hör, kanske till miljö.

Dom har slutat skicka ut pappren på vilka stöd man får nu, det är bara en summa och that's it. Så vi vet nu inte riktigt vad det egentligen är som kommer in nuförtiden. Det kommer nog en lapp där i februari/mars nån gång där det står nånting, men dom har ju delat ut stöden då redan. Förr var det nog så att man kunde besvara sig om stöden, men inte kan man ju riktigt besvara sig om dom nu då man inte vet vad man får dom för.

Säkert finns det på nätet nånstans där man ska logga in. Dom har ju nog det där Vipu. Jag vet nu inte om det går att besvara sig där, men jag struntar i det hur som helst. När man har fyllt i alla dom där ansökningarna har man ingen energi till nånting mer, man får vara glad åt det man får då. Jag tror ju inte att dom själva vet vad dom betalar ut. Det är väl nog därför som dom har börjat dela upp det i mindre och mindre och mindre bitar hela tiden, så att ingen ska kunna hålla koll på vad de får och kan besvara sig mot längre.

Dom som är energiska följer väl nog med, men... Det finns ju ombud som far runt och fyller i, men dom ska ju ha timpeng också. Så finns det speciella ombud som ska ha 70 € i timmen, men det var väl nog för ett skilt projekt det.

Så ombuden kommer ut till gården och går genom vad man har, vad man skulle kunna göra och sedan debiterar de för arbetet. Men jag tycker att det räcker bra till med den där granskaren som kommer varje år och ska titta på alla papper. Han brukar vara en halv dag, så det räcker nog bra till med det. Vi orkar inte med några fler som ska gräva i några papper.

- Tror ni att ni har några problem som ekologiska jordbrukare som konventionella jordbrukare inte har?

Nä, nog är det väl de samma problemen nog. Mera byråkrater kanske eftersom vi blir granskade varje år. Mindre skörd. Men då är det ju å andra sidan mindre torkkostnad också, och ingen besprutning där man måste köpa gift, så jag tror inte att det skiljer sig så mycket i slutändan. Dessutom får man ju bättre pris för varorna, så slutresultatet tror jag nog är kanske bättre än för konventionella jordbrukare.

- Så ni tror inte att det skulle vara ekonomiskt lönsamt att byta till konventionellt jordbruk istället?

Nä, det tror vi nog inte. Man skulle behöva ha så mycket mer odling då, och större åker, och då skulle man behöva större tröskor och större maskiner... Skilda maskiner för att bespruta växterna, och dom ska dessutom kontrolleras vart femte år. Eko har nu en skild ogräsharv, men inte är det nu mycket annat. Finns ju förstås moderna maskiner nog, det kommer ju alltid nånting nytt, men då vi är nästan ensammodlare här i trakten så kan vi inte köpa några grejor i bolag.

- Vilka möjligheter ser ni med ekologiskt jordbruk i framtiden? Är det nånting som ni tror kommer att bli bättre?

Jo, jag tror nog att det blir bättre. Mer också. Bara det hålls som det är nu så är det ju bra. Efterfrågan ökar hela tiden, så dom som har varit mot eko kanske också vaknar och kan börja tänka sig att gå över till eko själva också. Dom som är mot det så är nog så rädda

för ogräset och att det inte ska växa nånting då de inte har nån gödning. Dom är rädda för sånt som inte har nån betydelse.

Vi som har eko så får ju gödsla med svämm, men vi hade mycket bättre skördar i år där vi hade plogat ner klövervallen än där jag körde svämm. Det är nog bättre att ha klövervall för där man kör svämm så kommer det så mycket ogräs också. Dessutom kostar det att köra svämm. Jag brukar köra 300 km om dagen med traktorn då jag gödslar här hemma.

Klöverfröna är ju ganska dyra också, men sist och slutligen så tror jag nog att det blir billigare. Dessutom är de ju så bra åt jorden.

- Brukar ni ha klövervall varje år eller är det bara ibland?

Man ska ha det två år av fem på varje åker. Vi byter sinsemellan. Men de här tre åren vi fortfarande har eko så ska vi nog ha mer så jag får sluta köra det där svämm. Själva pissvagnen är nog helt bra ännu, men ringarna är uppnötta.

Egna kommentarer: Jag fick från ekobonden några papper på stöd som han fått 2013 och en prognos för stöden för 2014. De pappren kan ni hitta som bilagor till det här lärdomsprovet (namnet på ekobonden ifråga är censurerat).

6.5 Prishöjningsberäkningar för ekobonden

I den här delen har jag försökt räkna ut ungefär hur mycket högre pris (i procent) som den ekologiska bonden skulle behöva ta för sina produkter för att klara sig utan jordbruksbidrag. Det här har jag kunnat räkna ut mera exakt än för den konventionella bonden, eftersom jag har haft tillgång till mera exakta värden.

Precis som för den konventionella bonden, så är den första kalkylen en kostnadskalkyl. Jag har räknat ut medeltalet för hur mycket kostnader den ekologiska bonden har per år.

Efter det har jag en intäktskalkyl, vilken var enklare att göra i det här fallet eftersom ekobonden inte har några grisar, och har all spannmål till försäljning.

Efter intäktskalkylen har jag gjort två resultatberäkningar, en som inkluderar jordbruksstödet och en som inte inkluderar stödet. Jag har också räknat ut den totala arbetstiden och vad timlönen är med eller utan stöd.

Sedan har jag skrivit upp volymen och räknat ut ett medeltal för det totala produktpriset (för varje sädesslag skilt för sig, och totalt för alla sädesslag) per ton.

Slutligen räknade jag ut vad målpriset skulle vara, alltså vilket medelpris den ekologiska bonden skulle behöva få för att uppnå samma resultat utan bidrag, och räknade utgående från det ut hur mycket högre produktpriset skulle behöva vara procentuellt sett.

6.5.1 Kostnads kalkyl

Nedan följer kostnads kalkylen för den ekologiska bonden. Där inkluderar jag inköp, övrigt direkt material, LFöPL, arrende, traktorkostnad, diverse kostnader, låneränta och avskrivningar.

Kostnader för övrigt direkt material är torkning och tröskning, kontrollavgifter med och utan moms, produktionens reservdelar och arbetskläder.

I diverse kostnader ingår brand- och olycksförsäkring, bokföring, kurser och medlemsavgifter.

Uppgifterna har jag fått från bokslutet.

Tabell 11. Kostnads kalkyl ekobonde

	2013	2014	2015	Medeltal
Inköp	-2480,64	-3812,88	-4029,68	-3441,07
Övr. Direkt material	-1292,35	-1348,85	-3362,45	-2001,22
LFöPL	-6611,84	-6875,64	-7050,47	-6845,98
Arrende	-5020	-4877	-7361	-5752,67
Traktorkostnad	-13280,64	-17675,1	-10868,51	-13941,4
Diverse kostn	-2061,79	-2495,85	-2415,26	-2324,3
Låneränta	-3360,32	-2893,46	-2153,96	-2802,58
Avskrivning	-1941,86	-1295,02	-1062,28	-1433,05
Totalt	-36049,44	-41273,8	-38303,61	-38542,3

6.5.2 Intäkts kalkyl

I intäkts kalkylen nedan har jag inkluderat försäljning, stöd, försäkringsersättning och återbetalning av accis.

Tabell 12. Intäkts kalkyl ekobonde

2013	2014	2015	Medeltal
------	------	------	----------

Försäljning	39194,26	30289,38	21886,45	30456,7
Stöd	48892,51	50659,62	48473,52	49341,88
Försäkringsersättning	56	0	0	18,66667
Återbet. Av accis	4413,69	1874,19	1004,13	2430,67
Totalt	92556,46	82823,19	71364,1	82247,92

6.5.3 Resultatberäkning

Precis som för den konventionella jordbrukaren är här också kalkylerat resultaträkning, både med och utan stöd, utgående från kostnadskalkylen och intäktskalkylen.

Med stöd blev medeltalet för resultatet åren 2013-2015 43 705,63 €.

Tabell 13. Resultatberäkning med stöd

	2013	2014	2015	Medeltal
Inkomster	92556,46	82823,19	71364,1	82247,92
Utgifter	-36049,44	-41273,8	-38303,61	-38542,3
Totalt	56507,02	41549,38	33060,49	43705,63

Utan stöd blev medeltalet för resultatet åren 2013-2015 -5 363,25 €, alltså ett negativt resultat i det stora hela.

Tabell 14. Resultatberäkning utan stöd

	2013	2014	2015	Medeltal
Inkomster	43663,95	32163,57	22890,58	32906,03
Utgifter	-36049,44	-41273,8	-38303,61	-38542,3
Totalt	7614,51	-9110,24	-15413,03	-5636,25

6.5.4 Arbetstid

För att försäkra mig om att bondens resultat utan stöd skulle ge en tillräcklig timlön, alltså att det skulle gå att räkna ut priset genom att bara ta bort stödet från den inkomst de skulle behöva uppnå, räknade jag också ut vad ekobondens timlön skulle bli enligt de uppgifter de gav i intervjun. Arbetstiden har jag räknat som antal månader x h/dag x arbetare x 21 (dagar/mån).

Eftersom ekobonden inte visste de exakta arbetstimmarna är den här uträkningen också mera av en uppskattning.

Tabell 15. Timlön ekobonde

	Sommartid	Vintertid	Totalt
Arbetstid	2016	168	2184 h
Timpenning med stöd (före skatt)			20,01 €
Timpenning utan stöd (före skatt)			-2,58 €

6.5.5 Prisberäkning

Eftersom ekobonden hade exakta siffror kunde jag räkna ut medeltalet på hur mycket de säljer i ton per år. Siffrorna på volymen fick jag från intervjun och medeltalet efter uträkningarna blev 119,87 ton för åren 2013-2015.

Tabell 16. Försäljning i ton/år

Volym (i ton)	2013	2014	2015	Medeltal
Havre	60	50	70	60
Vete	60			60
Fodervete		79		79
Råg			35	35
Bondbönor (icke ekologiska)			5,6	5,6
Totalt	120	129	110,6	119,87

Jag kunde också räkna ut det exakta medeltalet för produktpriset åren 2013-2015. Det blev 254,44 €/ton.

De här uppgifterna fick jag också från intervjun. Medeltalet för produktpris/ton behöver jag för att räkna ut den procentuella ökningen av pris som behövs.

Tabell 17. Produktpris/ton

Produktpris/ton	2013	2014	2015	Medeltal
Havre	243	232	266,4	247,13
Vete	306,25			306,25
Fodervete		184,6		184,6
Råg			330	330
Bondbönor (icke ekologiska)			250,8	250,8
Totalt produktpris/ton	274,63	202,97	285,74	254,44

För att räkna ut vad målpriset skulle bli, alltså priset de skulle behöva ta för produkterna för att komma till samma resultat utan bidrag som med bidrag, så har jag gjort kalkylen nedan.

Försäljningen har jag räknat som total volym x totalt produktpris per ton. Det faktum att jag inte kom till samma resultat för försäljningen som omnämns i bokslutet beror troligen på att volymen som nämndes i intervjun är i avrundade tal.

Målpriset uträknades som (försäljning + stöd)/volym, och det blev 666,08 €/ton.

Tabell 18. Produktpris för lönsam verksamhet utan bidrag (i medeltal)

Försäljning	30499,43
Försäljning + stöd	79841,31
Målpris	666,08

På basen av siffrorna och uträkningarna ovan kan jag nu räkna ut den procentuella prishöjningen som är nödvändig för att få samma resultat utan bidrag som med bidrag. Den blev 162 % för ekobonden.

Tabell 19. Nödvändig prishöjning/ton (i %)

Målpris/totalt produktpris per ton - 1 x 100	
$((666,08/254,44)-1)*100=$	162 %

7 AVSLUTNING

I avslutningen jämför jag det konventionella jordbruket och det ekologiska jordbruket med varandra, besvarar frågorna jag ställde i problemformuleringen i början av lärdomsprovet, beskriver arbetsförfarandet av lärdomsprovet och ger förslag till fortsatt forskning.

7.1 Jämförelse mellan konventionellt jordbruk och ekologiskt jordbruk

Nedan jämför jag vilka likheter och skillnader det finns för konventionellt jordbruk och ekologiskt jordbruk, både utgående från intervjuerna och från kalkylerna. Jag berättar också lite om hur det stämde överens med mina förväntningar överlag. I sammanfattningen besvarar jag de frågor som fanns i min problemformulering i början av lärdomsprovet.

7.1.1 Intervjuer

Det fanns en hel del likheter och skillnader mellan den konventionella bonden och den ekologiska bonden, vilka jag lyfter fram i det här avsnittet.

Till att börja med hade båda bönderna jordbruk för att de var uppväxta med det och tyckte det var roligt. Båda hade också över 15 års erfarenhet av eget jordbruk. En annan likhet var att bägge behövde ha någon bisyssla till jordbruket som de kunde tjäna pengar på, de kunde inte helt leva på spannmålsjordbruk, vilket också stämmer med vad SLC påstod i teorin.

Den konventionella bonden hade däremot mer mark än den ekologiska bonden, vilket stämmer med vad båda bönderna trodde skulle vara nödvändigt för lönsam verksamhet. Den konventionella bonden använde också en del av kornet till eget bruk, vilket försvårade uträkningarna något, då grisarna inte togs med i beaktande där.

Båda bönderna sår också mest av eget utsäde, men förnyar med köpta frön nu och då.

Enligt vad SLC sa i teorin så använder konventionella bönder medel och gifter för odlingen, medan ekologiska helt enkelt varierar odlingen på åkrarna för att uppnå samma resultat, och det här stämmer också med vad jordbrukarna sa i intervjun – den konventionella jordbrukaren köper gödsel, gift och kalk, medan ekobonden kör med olika grödor

och klövervall. Däremot verkade den ekologiska bonden inte tycka om långrotade växter, vilket SLC och Mavi påstod används inom eko-odling.

Båda bönderna hade antingen mycket lite svinn eller ingen alls, och jag tyckte att det var intressant att båda hade samma önskade timpeng.

Det stämmer också som båda jordbrukarna trodde att det krävs mycket mera arbetstid för ekologisk odling, vilket vi såg i det här fallet till och med fast ekobönderna hade mycket mindre mark. Däremot har de bättre tonpris än den konventionella bonden.

En annan sak som var intressant var att den ekologiska jordbrukaren tyckte att det var så dåligt pris på vete att de ville nästan inte odla det, medan den konventionella jordbrukaren tyckte att det var helt bra pris på vete (med förbehållning om att det har varit sämre än vanligt på sistone).

En annan skillnad var att den konventionella bonden säljer en hel del privat, och inte till de stora kedjorna. Det här är troligtvis för att de säljer mest korn som foder, medan den ekologiska jordbrukaren säljer mest spannmål till livsmedel för människor. Ingenta är dock med i REKO.

Båda jordbrukarna tycker dock att stöden är krångliga att få, och skulle hellre få hela sin inkomst från försäljningen av skörden än från bidrag. Detta stämmer också överens med vad SLC påstod, att jordbrukarna helst skulle ta hela sin inkomst från försäljningen av den egna produktionen om det bara var möjligt.

En till likhet är att bägge jordbrukarna var av åsikten att ekologiskt jordbruk är mer lönsamt, och det stämmer också med det faktum att den ekologiska jordbrukaren tycktes ha ljusare framtidsutsikter än den konventionella jordbrukaren hade.

7.1.2 Kalkyler

Om kalkylerna kan man säga att det rörde sig i allmänhet om större siffror för den konventionella jordbrukaren än för den ekologiska, troligtvis för att den konventionella bonden hade mer mark och mer försäljning. Jag fick däremot mera precisa siffror för den ekologiska bondens verksamhet, medan jag fick mest uppskattningar för den konventionella.

Bägge jordbrukarna hade helt bra resultat så länge stöden fanns med i beräkningen, men väldigt dåligt, oftast mycket på minus om man tog bort stöden. Där klarade sig den ekologiska jordbrukaren bättre, eftersom hen faktiskt gick på plus ett år t.o.m. utan stöd. Här får man dock komma ihåg att resultatet är hela deras lön. Den summa på plus som de gick utan stöd blev en mycket liten timpeng, klart under minimilönen. Jag räknade ut den senare, och det skulle ha blivit 0,29 €/h.

Den ekologiska jordbrukaren kom nog upp i den önskade timlönen (med stöd), ganska exakt till och med, och den konventionella jordbrukaren lyckades till och med komma lite över den. Detta är för att den ekologiska jordbrukaren satsade mycket mera arbetstid. I stort sett var timlönerna nog ganska lika för bägge jordbrukarna, med stöd. Utan stöd skulle dock den konventionella jordbrukaren ha haft det mycket sämre.

Lite av en överraskning var det att den ekologiska jordbrukaren skulle ha behövt ha så mycket högre pris för att komma upp till samma lönsamhet utan stöd än den konventionella skulle ha behövt. Jag behövde faktiskt fundera lite över varför det skulle kunna vara, men till slut kom jag fram till att det måste vara för att den ekologiska jordbrukarens försäljningsandel av inkomsten bara var 38 %, medan den konventionella jordbrukarens försäljningsandel av inkomsten var hela 55 %. Det fick jag genom att räkna försäljning/(försäljning + stöd).

7.1.3 Sammanfattning

I stort sett motsvarar resultatet förväntningarna. Jordbrukarna behöver stöden för att få någon lönsamhet alls i sin verksamhet, och därför får de jordbruksstöd, vilket var en av de frågor jag ställde i min problemformulering i början av detta lärdomsprov. Det finns många olika varianter av jordbruksstöd att få, men för spannmålsbönderna är det största stödet det nordliga stödet, också kallat inkomststöd eller hektarstöd.

För bägge jordbrukarna var förhindren för att de skulle få de pris de skulle behöva utan jordbruksstöd världsmarknadspriset och handeln. Möjligheterna att påverka priset var inte många – det var faktiskt bara en: direktförsäljning till konsumenterna, utan mellanhänder.

Skillnaden mellan konventionellt jordbruk och ekologiskt jordbruk är att konventionellt jordbruk använder medel som gödsel, gift m.m., medan ekologiskt jordbruk hanterar

ogräs genom att variera växtodlingen på åkrarna, och de har grönvall, mest klöver, för att få gödningen i marken. Konventionellt jordbruk tenderar också vara i större skala.

För att ha lönsam verksamhet utan bidrag skulle konventionella jordbruk behöva ha 0,82 gånger högre pris för sina varor än de har nu, eller 82 %. Ekologiska jordbruk skulle behöva ha 1,62 gånger högre pris, 162 %, alltså mycket mer än konventionella.

7.2 Avslutning

Jag valde det här ämnet för att lära mig mer om hur den ekonomiska biten av jordbruk fungerar i praktiken, och det gjorde jag verkligen. Lite av en överraskning var det att upptäcka vilken djungel av olika stöd det finns, och det är utan att ens nämna alla krav som måste uppfyllas för att få dem. Nästan all min teori kom från nätet, eftersom bestämmelserna om jordbruk och jordbruksbidrag uppdateras hela tiden. Endast teorin om kostnads kalkylering kom från böcker.

När det gäller empirin vill jag först tacka de tre jordbrukarna som jag fick intervjua, den konventionella jordbrukaren och de två ekologiska jordbrukarmakarna. Utan er skulle detta lärdomsprov inte ha varit möjligt. Jag fick lära mig mycket om jordbruk och hur det går till, rent konkret, från dessa intervjuer. Genom att välja jordbrukare som har en hel del erfarenhet (och i ett av fallen, jordbrukare som jag kände personligen) fick jag också ett visst djup i intervjuerna som jag inte tror att jag skulle ha fått annars.

Det var mer intressant att göra prisberäkningarna än jag hade väntat mig, men krångligare också. Där vill jag tacka bokföraren till båda jordbruken, eftersom hen var till väldigt stor hjälp och ställde upp mer än man kunde rimligen begära. Lönsamhetskalkylerna skulle inte ha varit lika verklighetstroga utan bokförarens kunskap om jordbruken ifråga.

Prisberäkningarna gjordes med hjälp av en hel mängd källor. Fakta som jag fick från intervjuerna och jordbrukarnas bokslut var en stor del av det, men jag utgick också från utdrag av huvudboken (den del som gäller stöd) samt papper jag fick från den ekologiska jordbrukaren om utbetalda stöd.

Jordbrukarna trodde själva att de skulle behöva ha dubbelt så höga priser för att få samma resultat utan stöd som de har med stöd, och det visade de sig ha rätt i. Den ekologiska jordbrukaren sade dessutom ”dubbelt så mycket, om inte mer”, vilket också visade sig

vara rätt. Jag kan bara konstatera att jordbrukarna har god kännedom om sin egen situation, vilket är att förvänta när de har lyckats uppnå lönsam verksamhet så länge som de har gjort.

Detta lärdomsprov var en intressant undersökning. Det jag kunde ha gjort bättre skulle kanske ha varit att ställa mer tydliga frågor till den konventionella jordbrukaren om de tonpris hen fått för olika sädesslag och olika år. Man får undra hur tillförlitlig lönsamhetskalkylen är för den konventionella jordbrukaren, då jag utgick så mycket från uppskattade siffror.

Förslag till fortsatt forskning skulle kunna vara att utforska jordbrukarnas möjligheter för direktförsäljning till konsumenterna. Man skulle också kunna forska om arbetsprocessen för stödexperterna som hjälper de jordbrukare som vill ha hjälp med att fylla i ansökningarna för jordbruksstöd, vilka program de använder, vilken utbildning de gått för sitt kunnande, vilken lön de får, osv.

8 KÄLLFÖRTECKNING

Böcker

Lundén, B. 2008. Prissättning – Praktisk handbok. Andra upplagan. Vällingby, Sverige. Elanders AB.

Patel, R & Davidson, B. 2011. Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning. Fjärde upplagan. Lund, Sverige. Studentlitteratur AB.

Trost, J. 2009. Kvalitativa intervjuer. Tredje upplagan. Malmö, Sverige. Malmö AB.

Holme, I & Solvang, B. 1997. Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder. Andra upplagan. Lund, Sverige. Studentlitteratur AB.

Olsson, H & Sörensen, S. 2001. Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv. Första upplagan. Stockholm, Sverige. Liber AB.

Elektroniska publikationer

Harald, P. 2014. Billig råvara ger inte rea på mat. Hänvisat 19.10.2016. Hufvudstadsbladet. Nättidning. <http://gamla.hbl.fi/nyheter/2014-11-05/678241/billig-ravara-ger-inte-rea-pa-mat>

Jordbruk. 2014. Nätsidor för Europeiska unionen. Hänvisat 31.1.2016. http://europa.eu/pol/agr/index_sv.htm

Kollektivavtal för landsbygdsnäringarna. 2014. Finlex. Hänvisat 29.09.2016. <http://www.finlex.fi/data/tes/rtes2622-MU49maaseuru1402.pdf>

ArPL- och FöPL-avgifterna för år 2016 fastställda. 2015. Veritas Pensionsförsäkring. Hänvisat 01.10.2016. <https://www.veritas.fi/sv/om-veritas/aktuellt/53/2015/arpl-och-fopl-avgifterna-ar-2016-faststallda>

Viktiga tal 2016. 2015. Yrittäjät.fi. Hänvisat 01.10.2016. <https://www.yrittajat.fi/yrittajat/a/foretagens-abc/arbetsgivarinfo/arbetsgivaravgifter-och-forsakringar/viktiga-tal-2016-318706>

FAQ om lantbruket i Finland. 2016. SLC. Hänvisat 19.10.2016. <http://slc.fi/varanaringar/faq>

Stöd och bidrag. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 08.10.2016. <http://mmm.fi/sv/mat-och-jordbruk/stod-och-bidrag>

Jordbruksstöd. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 09.10.2016. <http://mmm.fi/sv/jordbruksstod1>

EU:s direkta stöd. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/eu-s-direkta-stod>

Grundstöd. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/grundstod>

Utbildning i ansökan om jordbrukarstöd. 2014. Mavi. Hänvisat 12.10.2016. [http://www.mavi.fi/fi/Documents/Kaikki%20materiaalit%20\(ruotsi\).pdf](http://www.mavi.fi/fi/Documents/Kaikki%20materiaalit%20(ruotsi).pdf)

Diversifiering av grödor. 2016. Mavi. Hänvisat 12.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/forgroningsstod/Sidor/diversifiering-av-grodor.aspx>

Förgröningsstöd. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/forgroningstod>

Bevarande av permanent gräsmark. 2016. Mavi. Hänvisat 12.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/forgroningsstod/Sidor/permanent-gras-mark.aspx>

Areal med ekologiskt fokus. 2016. Mavi. Hänvisat 12.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/forgroningsstod/Sidor/EFA.aspx>

Stödet till unga jordbrukare hjälper i början. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/stodet-till-unga-jordbrukare>

Det produktionskopplade stödet säkerställer livsmedelsindustrins tillgång till inhemsk råvara. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/produktionskopplade-stodet>

Nationella jordbruksstöd. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/nationella-jordbruksstod>

Landsbygdsprogrammets ersättningar till jordbrukare. 2016. Jord- och skogsbruksministeriet. Hänvisat 12.10.2016. <http://mmm.fi/sv/landsbygdsprogrammets-ersattningar-till-jordbrukare>

Styrning av gårdarnas produktion, jordbrukarstöd och övervakning. 2015. Närings-, trafik- och miljöcentralen. Hänvisat 13.10.2016. http://www.ely-keskus.fi/sv/web/ely/maatilojen-tuotannon-ohjaus-viljelijatueto-ja-valvonta#.V_8jlySJVV5

Systemet med grundstöd och stödrättigheter. 2016. Närings-, trafik- och miljöcentralen. Hänvisat 13.10.2016. http://www.ely-keskus.fi/sv/web/ely/tukioikeudet#.V_8mQSSJVV4

Arealbaserade stöd. 2015. Närings-, trafik- och miljöcentralen. Hänvisat 13.10.2016. http://www.ely-keskus.fi/sv/web/ely/pinta-alaperusteiset-tuet#.V_8nIySJVV4

Odlare. 2016. Mavi. Hänvisat 13.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/Sidor/default.aspx>

Aktiv jordbrukare. 2016. Mavi. Hänvisat 13.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/Sidor/aktiv-jordbrukare.aspx>

Affärsplan. 2016. Mavi. Hänvisat 13.10.2016. http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/Sidor/Affarsplan_for_jordbruket.aspx

Byggande inom jordbruket. 2016. Mavi. Hänvisat 13.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/byggande/Sidor/byggande.aspx>

De här stöder vi. 2014. Landsbygd.fi. Hänvisat 13.10.2016. <https://www.maaseutu.fi/sv/vi-stodjer-dessa/Sidor/default.aspx>

Ekologisk produktion. 2016. Mavi. Hänvisat 17.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/stod-och-service/odlare/Sidor/ekologisk-produktion.aspx>

Ekologisk produktion. 2016. SLC. Hänvisat 19.10.2016. <http://d153.netikka.fi/varanaringar/ekologisk-produktion>

REKO : Köp närproducerat direkt av producenten. 2015. EkoNu. Hänvisat 19.10.2016. <http://www.ekon.fi/reko-2/>

Hållbart jordbruk med ekologiska metoder. 2015. Mavi. Hänvisat 19.10.2016. <http://www.mavi.fi/sv/guider-och-anvisningar/odlare/Documents/ekoproduktion.pdf>

Bondens andel av priset. 2016. SLC. Hänvisat 19.10.2016. <http://slc.fi/varanaringar/maten/bondens-andel-av-priset>

Finländsk mat. 2016. SLC. Hänvisat 19.10.2016. <http://slc.fi/varanaringar/maten>

USDA Coexistence Fact Sheets - Conventional Farming. 2015. United States Department of Agriculture. Hänvisat 20.10.2016. <http://www.usda.gov/documents/coexistence-conventional-farming-factsheet.pdf>

Ansvarsfull primärproduktion. 2016. SLC. Hänvisat 20.10.2016. <http://slc.fi/varanaringar/maten/ansvarsfull-primarproduktion>

Bara goda skäl att välja finländskt. 2016. SLC. Hänvisat 20.10.2016. <http://slc.fi/varanaringar/maten/bara-goda-sk%C3%A4l-att-valja-finl%C3%A4ndskt>

Statsrådets förordning om krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden enligt tvärvillkoren. 2015. Finlex. Hänvisat 20.11.2016. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2015/20150004>

Intervjuer

Konventionell jordbrukare. 2016. Bonde. Österbotten. Intervju 30.10.2016.

Ekologisk jordbrukare. 2016. Bonde. Österbotten. Intervju 28.10.2016.

Intervjufrågor om konventionellt jordbruk

- Vad var det som fick er att börja med jordbruk? Hur länge har ni hållit på med det?
- Vilken slags verksamhet har ni? Vad producerar ni?
- Hur mycket av er verksamhet är spannmålsodling? Vilka sorter av spannmål odlar ni? (Vete, havre, ryps...?)
- Hur mycket materialinköp har ni **i ton** per sädesslag per år? Hur mycket försäljning? Hur mycket går åt till djurfoder? Vad blir svinn?
- Hur mycket arbetstid går åt till produktionen per år? Vad är det totala antalet arbetstimmar?
- Hur många arbetstimmar läggs det på att odla ett ton säd (per sädessort)?
- Vilken timpeng tycker du skulle vara nödvändigt att få för att få en draglig levnadsstandard?
- Vilket tonpris har ni fått för säden under åren 2013-2015? Hur mycket (i ton) har ni producerat under dessa år?
- Vilka möjligheter och förhinder finns det för att ni ska kunna ta det pris ni behöver få för era produkter? (T.ex. världsmarknadspris, organisationer, REKO-ringar?)
- Vad är er åsikt om jordbruksbidragen?
- Vilka slags stöd får ni från EU och staten? Hur lätt eller svårt är det att få dem?
- Vilka problem tampas ni med som jordbrukare ekonomiskt sett? Varifrån kommer dessa problem?
- Tror ni att det skulle vara ekonomiskt lönsammare att gå över till ekologiskt jordbruk?
- Vilka möjligheter ser ni med jordbruk i framtiden? Är det nånting som ni tror kommer att bli bättre?

Konventionellt jordbruk**Resultaträkning 2014-01-01-2014-12-31**

	2014	2013
RESULTATRÄKNING		
OMSÄTTNING		
FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA		
3000 SVIN 24 %	195 720,09	217 144,54
3002 KORN 14 %	21 771,22	25 222,87
3003 HAVRE 14%	3 145,50	4 489,20
3005 ÖVRIGA INKOMSTER AV VÄXTODL.24 %	100,00	0,00
3008 VETE 14 %	5 868,58	3 661,30
3100 HYRA O ERS. FÖR MASKINER	1 306,00	0,00
SUMMA FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA	227 911,39	250 517,91
OMSÄTTNING	227 911,39	250 517,91
RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER		
3910 STÖD	89 532,89	81 917,99
3940 ÅTERBETALNING AV ACCIS	2 241,85	3 470,65
3950 MASKINARBETEN	15 665,47	8 191,68
3952 ÖVRIGA INKOMSTER 24 %	21 706,57	23 885,51
SUMMA RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER	129 146,78	117 465,83
RÖRLIGA KOSTNADER		
MATERIAL/VAROR		
INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN		
INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR		
4000 ANSK. UTG. FÖR HUSDJUR 24 %	-125 275,99	-100 100,34
4001 FODER 14 %	-34 849,00	-35 433,37
4002 VACCIN 10 %	-503,00	-120,00
4003 ÖVRIGA HUSDJURSUTGIFTER 24 %	-1 532,80	-1 963,55
4004 VETERINÄRSARVODE 24 %	-402,25	-456,78
4006 INKÖP 24 %	-6 709,87	-8 718,61
4007 INKÖP 0 %	-562,50	-420,00
4010 INKÖP, EU, 22 %, PRODUKT 1	0,00	-25,28
4020 GÖDSELMEDEL OCH KALK	-16 922,95	-6 619,97
4040 UTSÄDE SORT. O VÄXTSKYDD 24 %	-10 619,62	-22 958,73
4049 INKÖPSAVRUNDNINGAR	0,02	0,09
SUMMA INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR	-197 377,96	-176 816,54
ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA		
4050 BALNING 24 %	-89,10	0,00
4060 MARKKARTERING 23 %	-201,00	-386,40
4070 TRÖSKNING OCH TORKNING 24 %	0,00	-1 359,27
4080 KONTROLLAVGIFTER 24 %	-294,08	-443,00
4097 STÖDRÄTTIGHETER 24 %	-210,00	0,00
SUMMA ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA	-794,18	-2 188,67
SUMMA INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN	-198 172,14	-179 005,21
ÖKNING ELLER MINSKNING		
4790 RESERVERING	0,00	-13 500,00
SUMMA ÖKNING ELLER MINSKNING	0,00	-13 500,00
SUMMA MATERIAL/VAROR	-198 172,14	-192 505,21
TJÄNSTER AV UTMÖSTÄENDE		

PRODUKTION		
4800 UNDERLEV. ARBETEN	-816,94	0,00
4805 VIKARIEHJÄLP 0 %	-111,57	0,00
SUMMA PRODUKTION	-928,51	0,00
SUMMA TJÄNSTER AV UTMOSTÅENDE	-928,51	0,00
ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER		
PRODUKTIONENS RESERVDELAR		
5580 PRODUKTIONENS RESERVDELAR <3ÅR 24 %	-588,11	-4 253,27
5590 ARBETSKLÄDER 24 %	-285,12	-521,52
5595 SKYDDSREDSKAP 24 %	0,00	-16,65
SUMMA PRODUKTIONENS RESERVDELAR	-873,23	-4 791,44
SUMMA ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER	-873,23	-4 791,44
SUMMA RÖRLIGA KOSTNADER	-199 973,88	-197 296,65
FÖRSÄLJNINGSBID	157 084,29	170 687,09
FASTA KOSTNADER		
PERSONALKOSTNADER		
LÖNERNA FÖR ARBETSTIDEN		
6000 VIKARIEHJÄLP	0,00	-377,69
SUMMA LÖNERNA FÖR ARBETSTIDEN	0,00	-377,69
PERSONALBIKOSTNADER		
6150 SOCIALSKYDDAVGIFT, FASTA LÖNER	0,00	-7,70
6160 APL, FASTA LÖNER	0,00	-70,44
6170 ARB.LÖSHETSF/OL/GRUPPL.FÖRSÄKR	-130,00	-245,83
6180 FÖPL	-5 608,45	-5 416,10
6185 FRIVILLIG PERSONFÖRSÄKRING	0,00	-1 174,32
SUMMA PERSONALBIKOSTNADER	-5 738,45	-6 914,39
SUMMA PERSONALKOSTNADER	-5 738,45	-7 292,08
SUMMA FASTA KOSTNADER	-5 738,45	-7 292,08
ÖVRIGA FASTA KOSTNADER		
FÖRSÄKRINGAR		
6870 BRAND-/OLYCKSFÖRSÄKRING	-2 253,64	-1 974,66
SUMMA FÖRSÄKRINGAR	-2 253,64	-1 974,66
SERVICEAVGIFTER		
6900 BANKKOSTNADER	-48,65	-58,60
SUMMA SERVICEAVGIFTER	-48,65	-58,60
ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.		
6960 FASTIGHETSSKATT	-606,39	-549,52
6980 UTGIFTER FÖR SKOG MOMS 0	-276,20	-265,09
6985 UTGIFTER FÖR SKOG MOMS 24 %	-280,66	0,00
SUMMA ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.	-1 163,25	-814,61
HYROR		
6320 ARRENDEN	-36 987,50	-35 245,50
6365 PRODUKTIONSMASKINER 23 %	-520,45	-256,45
SUMMA HYROR	-37 507,95	-35 501,95
BRUK OCH UNDERHÅLL		
6400 EL 24 %	-3 997,44	-3 799,41
6405 VÄGUNDERHÅLL 24 %	-251,59	-435,29
6410 UNDERHÅLL AV MASKINER 24 %	-417,92	-5 716,77
6420 VATTEN/AVLOPPSVATTEN 24 %	-1 608,10	-1 628,40
6430 BRÄNSLE OCH SMÖRJMEDEL 24 %	-32,26	-11,47
6440 STÄDNINGSTILLBEHÖR	0,00	-20,48

BILAGA 4

6460	AVFALL/RENHÅLLNINGSKOSTNADER 24 %	-113,75	0,00
6480	REPARERING AV FASTIGHET 24 %	-3 239,49	-3 318,55
6491	ÖVRIGA BRUKSKOSTNADER 24 %	-2 675,35	-1 562,70
6492	ÖVRIGA KOSTNADER 0 %	-1 022,76	-1 393,72
6493	ÖVRIGA KOSTANDER 13 %	-8,42	-16,32
SUMMA BRUK OCH UNDERHÅLL		-13 367,08	-17 903,11
MARKNADSFÖRING			
6510	ANNONSERING 24 %	-27,12	0,00
SUMMA MARKNADSFÖRING		-27,12	0,00
RESOR			
6560	RESEBILJETTER	-253,98	0,00
6570	HOTELL	-18,55	0,00
6595	TAXI, PARKERING	-50,18	0,00
SUMMA RESOR		-322,71	0,00
LANTBRUKSMASKINER OCH BILAR			
6600	MASKINKOSTNADER 24 %	-7 101,71	-1 135,52
6610	BRÄNSLE OCH SMÖRJMEDEL 24 %	-13 704,69	-15 245,92
6620	FÖRSÄKRINGAR	-521,31	-479,52
6630	REPARATION 24 %	-571,11	-6 101,41
SUMMA LANTBRUKSMASKINER OCH BILAR		-21 898,82	-22 962,37
KONTOR OCH ADMINISTRATION			
6700	TELEFON OCH INTERNET 24 %	-616,03	-605,17
6705	RESETELEFON 24 %	-448,55	-549,64
6720	POST 24 %	-13,02	0,00
6725	POST 0 %	-15,20	0,00
6730	ADB-TILLBEHÖR 24 %	-161,93	0,00
6740	KONTORSTILLBEHÖR 24 %	0,00	-57,66
6755	TIDNINGAR	-92,00	-91,00
6760	LITTERATUR, 9 %	-152,42	-119,79
SUMMA KONTOR OCH ADMINISTRATION		-1 499,15	-1 423,26
UTVECKLINGSVERKSAMHET			
6785	KURS 23 %	-582,56	0,00
SUMMA UTVECKLINGSVERKSAMHET		-582,56	0,00
KÖPTA TJÄNSTER			
6800	BOKFÖRING/ADB-SERVICE 24 %	-717,50	-663,00
6850	MEDLEMSAVGIFTER	-436,08	-419,03
SUMMA KÖPTA TJÄNSTER		-1 153,58	-1 082,03
SUMMA ÖVRIGA FASTA KOSTNADER		-79 824,51	-81 720,59
DRIFTSBIDRAG		71 521,33	81 674,42
AVSKRIVNINGAR			
7000	AVSKRIVNING BYGGNADER 10 %	-473,20	-525,00
7060	MASKINER OCH INVENTARIER, GR 1	-14 846,88	-19 795,84
7070	KONTORSMASKINER OCH .INVENTARI	-389,89	-519,86
SUMMA AVSKRIVNINGAR		-15 709,97	-20 840,70
RÖRELSEVINST		55 811,36	60 833,72
FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.			
RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI			
7600	RÄNTEKOSTNADER, BANKLÅN 1	-1 335,38	-1 726,90
7700	FÖRSENINGSRÄNTA, LEVERANTÖRSSK	-139,73	-17,48
7810	LÅNEKOSTNADER	-42,00	-42,00
SUMMA RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI		-1 517,11	-1 786,38
SUMMA FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.		-1 517,11	-1 786,38

BILAGA 5

VINST FÖRE EXT.ORDNÄRA	54 294,25	59 047,34
VINST FÖRE RES. OCH SKAT	54 294,25	59 047,34
DIREKTA SKATTER		
8810 FÖRSKOTTSSKATT, RÄKENSKAPSPER.	-18 643,14	-15 840,48
8820 SLUTGILTIG SKATT, FÖREG. RÄK.P	-7 783,65	-8 764,31
SUMMA DIREKTA SKATTER	-26 426,79	-24 604,79
RÄKENSKAPSPER .VINST	27 867,46	34 442,55
AKTIVA		
BESTÅENDE AKTIVA		
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
JORD- OCH VATTENOMRÅDEN		
1100 MARKOMRÅDEN	68 675,44	68 675,44
1115 SKOGSMARK	26 000,00	26 000,00
SUMMA JORD- OCH VATTENOMRÅDEN	94 675,44	94 675,44
BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER		
1120 BYGGNADER 10 %	4 258,80	5 257,00
1124 BYGGNADER 10 % AVSKRIVNING	0,00	-525,00
SUMMA BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER	4 258,80	4 732,00
MASKINER OCH INVENTARIER		
1200 PRODUKTIONSMASKINER 1	59 387,53	66 625,12
1201 MASKINER, ÖKNING	0,00	39 578,52
1202 PRODUKTIONSMASKINER 1, MINSKN.	0,00	-27 000,00
1204 PRODUKTIONSMASKINER 1, AVSKRIV	-14 846,88	-19 795,84
1210 INVENTARIER	1 559,56	2 079,42
1214 INVENTARIER AVSKRIVNING	-389,89	-519,86
1220 BILAR	0,00	79,73
1222 BILAR MINSKNING	0,00	-100,00
SUMMA MASKINER OCH INVENTARIER	45 710,32	60 947,09
SUMMA MATERIELLA TILLGÅNGAR	144 644,56	160 354,53
PLACERINGAR		
ÖVRIGA AKTIER OCH ANDELAR		
1370 ÖVRIGA ANDELAR	33,64	33,64
SUMMA ÖVRIGA AKTIER OCH ANDELAR	33,64	33,64
SUMMA PLACERINGAR	33,64	33,64
SUMMA BESTÅENDE AKTIVA	144 678,20	160 388,17
RÖRLIGA AKTIVA		
KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN		
1900 KASSA 1	0,00	0,00
1910 BANK 10-414856	368,58	368,22
1920 BANK 10-2103570	402,19	402,19
SUMMA KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN	770,77	770,41
SUMMA RÖRLIGA AKTIVA	770,77	770,41
AKTIVA TILLSAMMA	145 448,97	161 158,58
PASSIVA		
EGET KAPITAL		
EGET KAPITAL		
ÖVRIGT EGET KAPITAL		
2050 EGET KAPITAL	-58 613,00	-58 613,00
2060 PRIVAT UTTAG	73 218,16	40 950,44
SUMMA ÖVRIGT EGET KAPITAL	14 605,16	-17 662,56
RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK		

BILAGA 6

2080 BALANSER. VINST FR. TIDIGARE	-9 568,14	24 874,41
SUMMA RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENS	-9 568,14	24 874,41
RÄKENSKAPSPERIODENS RESULTAT	-27 867,46	-34 442,55
SUMMA EGET KAPITAL	-22 830,44	-27 230,70
SUMMA EGET KAPITAL	-22 830,44	-27 230,70
FRÄMMANDE KAPITAL		
LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR		
2420 LÅN KVEVLAX SB269	-39 000,00	-45 000,00
2430 KVEVLAX SPARBANK	-19 400,00	-19 400,00
2460 LÅN KVEVLAX SB190	-23 850,00	-29 150,00
2480 LÅN KVEVLAX SB421	-6 000,00	-9 000,00
SUMMA LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR	-88 250,00	-102 550,00
SUMMA LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-88 250,00	-102 550,00
KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
ÖVRIGA SKULDER		
MOMS-SKULD		
2900 MOMS SKULD FG. MÅN	-7 368,53	-4 377,88
SUMMA MOMS-SKULD	-7 368,53	-4 377,88
SUMMA ÖVRIGA SKULDER	-7 368,53	-4 377,88
RESULTATREGLERINGAR		
ÖVRIGA RESULTATREGLERINGA		
2960 RESERVERING	-27 000,00	-27 000,00
SUMMA ÖVRIGA RESULTATREGLERINGA	-27 000,00	-27 000,00
SUMMA RESULTATREGLERINGAR	-27 000,00	-27 000,00
SUMMA KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-34 368,53	-31 377,88
SUMMA FRÄMMANDE KAPITAL	-122 618,53	-133 927,88
SUMMA P A S S I V A	-145 448,97	-161 158,58

Konventionellt jordbruk**Resultaträkning 2015-01-01-2015-12-31**

	2015	2014
RESULTATRÄKNING		
OMSÄTTNING		
FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA		
3000 SVIN 24 %	125 254,55	195 720,09
3001 RYBS 14 %	8 631,72	0,00
3002 KORN 14 %	32 934,00	21 771,22
3003 HAVRE 14%	3 590,00	3 145,50
3005 ÖVRIGA INKOMSTER AV VÄXTODL.24 %	782,27	100,00
3008 VETE 14 %	17 037,53	5 868,58
3100 HYRA O ERS. FÖR MASKINER	0,00	1 306,00
3200 SKOGSINKOMSTER 24 %	13 067,68	0,00
SUMMA FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA	201 297,75	227 911,39
MERVÄRDESSKATT		
3600 MERVÄRDESSKATT, 18,033 %, FÖRS.	-1,46	0,00
SUMMA MERVÄRDESSKATT	-1,46	0,00
OMSÄTTNING	201 296,29	227 911,39
RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER		
3910 STÖD	71 507,81	89 532,89
3940 ÅTERBETALNING AV ACCIS	1 407,72	2 241,85
3950 MASKINARBETEN	22 433,72	15 665,47
3952 ÖVRIGA INKOMSTER 24 %	7 836,29	21 706,57
SUMMA RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER	103 185,54	129 146,78
RÖRLIGA KOSTNADER		
MATERIAL/VAROR		
INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN		
INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR		
4000 ANSK. UTG. FÖR HUSDJUR 24 %	-33 445,79	-125 275,99
4001 FODER 14 %	-34 054,17	-34 849,00
4002 VACCIN 10 %	-156,48	-503,00
4003 ÖVRIGA HUSDJURSUTGIFTER 24 %	-1 233,70	-1 532,80
4004 VETERINÄRSARVODE 24 %	-246,40	-402,25
4006 INKÖP 24 %	0,00	-6 709,87
4007 INKÖP 0 %	0,00	-562,50
4020 GÖDSELMEDEL OCH KALK	-10 272,89	-16 922,95
4040 UTSÅDE SORT. O VÄXTSKYDD 24 %	-17 294,35	-10 619,62
4041 UTSÅDE 14 %	-664,00	0,00
4049 INKÖPSAVRUNDNINGAR	0,00	0,02
SUMMA INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR	-97 367,78	-197 377,96
ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA		
4050 BALNING 24 %	0,00	-89,10
4060 MARKKARTERING 23 %	-98,55	-201,00
4070 TRÖSKNING OCH TORKNING 24 %	-2 003,40	0,00
4080 KONTROLLAVGIFTER 24 %	-357,28	-294,08
4097 STÖDRÄTTIGHETER 24 %	0,00	-210,00
SUMMA ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA	-2 459,23	-794,18
SUMMA INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN	-99 827,01	-198 172,14

BILAGA 8

ÖKNING ELLER MINSKNING		
4790 RESERVERING	-13 500,00	0,00
SUMMA ÖKNING ELLER MINSKNING	-13 500,00	0,00
SUMMA MATERIAL/VAROR	-113 327,01	-198 172,14
TJÄNSTER AV UTMOMSTÅENDE		
PRODUKTION		
4800 UNDERLEV. ARBETEN	-1 161,50	-816,94
4805 VIKARIEHJÄLP 0 %	0,00	-111,57
4820 TRANSPORTTJÄNSTER 24 %	-1 560,34	0,00
SUMMA PRODUKTION	-2 721,84	-928,51
SUMMA TJÄNSTER AV UTMOMSTÅENDE	-2 721,84	-928,51
ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER		
PRODUKTIONENS RESERVDELAR		
5580 PRODUKTIONENS RESERVDELAR <3ÅR 24 %	-4 857,19	-588,11
5590 ARBETSKLÄDER 24 %	-338,47	-285,12
SUMMA PRODUKTIONENS RESERVDELAR	-5 195,66	-873,23
SUMMA ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER	-5 195,66	-873,23
SUMMA RÖRLIGA KOSTNADER	-121 244,51	-199 973,88
FÖRSÄLJNINGSBID	183 237,32	157 084,29
FASTA KOSTNADER		
PERSONALKOSTNADER		
PERSONALBIKOSTNADER		
6170 ARB.LÖSHETSF/OL/GRUPPL.FÖRSÄKR	-130,00	-130,00
6180 FÖPL	-5 754,33	-5 608,45
6185 FRIVILLIG PERSONFÖRSÄKRING	-1 565,76	0,00
SUMMA PERSONALBIKOSTNADER	-7 450,09	-5 738,45
SUMMA PERSONALKOSTNADER	-7 450,09	-5 738,45
SUMMA FASTA KOSTNADER	-7 450,09	-5 738,45
ÖVRIGA FASTA KOSTNADER		
FÖRSÄKRINGAR		
6870 BRAND-/OLYCKSFÖRSÄKRING	-2 346,64	-2 253,64
SUMMA FÖRSÄKRINGAR	-2 346,64	-2 253,64
SERVICEAVGIFTER		
6900 BANKKOSTNADER	-51,50	-48,65
SUMMA SERVICEAVGIFTER	-51,50	-48,65
ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.		
6960 FASTIGHETSSKATT	-668,30	-606,39
6980 UTGIFTER FÖR SKOG MOMS 0	-673,07	-276,20
6985 UTGIFTER FÖR SKOG MOMS 24 %	-2 127,68	-280,66
SUMMA ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.	-3 469,05	-1 163,25
HYROR		
6320 ARRENDEN	-37 855,10	-36 987,50
6365 PRODUKTIONSMASKINER 23 %	-217,74	-520,45
SUMMA HYROR	-38 072,84	-37 507,95
BRUK OCH UNDERHÅLL		
6400 EL 24 %	-3 771,11	-3 997,44
6405 VÄGUNDERHÅLL 24 %	-495,08	-251,59
6406 DIKNING 23 %	-2 504,58	0,00
6410 UNDERHÅLL AV MASKINER 24 %	-2 671,21	-417,92
6420 VATTEN/AVLOPPSVATTEN 24 %	-1 726,40	-1 608,10
6430 BRÄNSLE OCH SMÖRJMEDEL 24 %	0,00	-32,26
6460 AVFALL/RENHÅLLNINGSKOSTNADER 24 %	0,00	-113,75

BILAGA 9

6480	REPARERING AV FASTIGHET 24 %	-1 212,67	-3 239,49
6491	ÖVRIGA BRUKSKOSTNADER 24 %	-1 441,90	-2 675,35
6492	ÖVRIGA KOSTNADER 0 %	-3 670,77	-1 022,76
6493	ÖVRIGA KOSTANDER 13 %	0,00	-8,42
SUMMA BRUK OCH UNDERHÅLL		-17 493,72	-13 367,08
MARKNADSFÖRING			
6510	ANNONSERING 24 %	0,00	-27,12
SUMMA MARKNADSFÖRING		0,00	-27,12
RESOR			
6560	RESEBILJETTER	0,00	-253,98
6570	HOTELL	0,00	-18,55
6595	TAXI, PARKERING	0,00	-50,18
SUMMA RESOR		0,00	-322,71
LANTBRUKSMASKINER OCH BILAR			
6600	MASKINKOSTNADER 24 %	-3 529,14	-7 101,71
6610	BRÄNSLE OCH SMÖRJMEDEL 24 %	-13 275,37	-13 704,69
6620	FÖRSÄKRINGAR	-581,95	-521,31
6630	REPARATION 24 %	-2 917,77	-571,11
SUMMA LANTBRUKSMASKINER OCH BILAR		-20 304,23	-21 898,82
KONTOR OCH ADMINISTRATION			
6700	TELEFON OCH INTERNET 24 %	-700,91	-616,03
6705	RESETELEFON 24 %	-419,95	-448,55
6720	POST 24 %	-37,58	-13,02
6725	POST 0 %	-23,50	-15,20
6730	ADB-TILLBEHÖR 24 %	-352,78	-161,93
6740	KONTORSTILLBEHÖR 24 %	-51,80	0,00
6755	TIDNINGAR	-110,00	-92,00
6760	LITTERATUR, 9 %	-133,64	-152,42
SUMMA KONTOR OCH ADMINISTRATION		-1 830,16	-1 499,15
UTVECKLINGSVERKSAMHET			
6780	KURSER/UTBILDNINGSGIFTER 0 %	-17,00	0,00
6785	KURS 23 %	-137,50	-582,56
SUMMA UTVECKLINGSVERKSAMHET		-154,50	-582,56
KÖPTA TJÄNSTER			
6800	BOKFÖRING/ADB-SERVICE 24 %	-748,00	-717,50
6850	MEDLEMSAVGIFTER	-438,25	-436,08
SUMMA KÖPTA TJÄNSTER		-1 186,25	-1 153,58
SUMMA ÖVRIGA FASTA KOSTNADER		-84 908,89	-79 824,51
DRIFTSBIDRAG		90 878,34	71 521,33
AVSKRIVNINGAR			
7000	AVSKRIVNING BYGGNADER 10 %	-425,88	-473,20
7060	MASKINER OCH INVENTARIER, GR 1	-14 885,16	-14 846,88
7070	KONTORMASKINER OCH .INVENTARI	-292,41	-389,89
7080	SKOGSMASKIN	-4 334,67	0,00
SUMMA AVSKRIVNINGAR		-19 938,12	-15 709,97
RÖRELSEVINST		70 940,22	55 811,36
FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.			
RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI			
7600	RÄNTEKOSTNADER, BANKLÅN 1	-922,25	-1 335,38
7700	FÖRSENINGSRÄNTA, LEVERANTÖRSSK	0,00	-139,73
7810	LÅNEKOSTNADER	-32,00	-42,00
SUMMA RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI		-954,25	-1 517,11

BILAGA 10

SUMMA FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.	-954,25	-1 517,11
VINST FÖRE EXT.ORDNÄRA	69 985,97	54 294,25
VINST FÖRE RES. OCH SKAT	69 985,97	54 294,25
DIREKTA SKATTER		
8810 FÖRSKOTTSSKATT, RÄKENSKAPSPER.	-17 385,78	-18 643,14
8820 SLUTGILTIG SKATT, FÖREG. RÅK.P	1 833,81	-7 783,65
SUMMA DIREKTA SKATTER	-15 551,97	-26 426,79
ÖVRIGA DIREKTA SKATTER		
8890 ÖVRIGA DIREKTA SKATTER	-149,88	0,00
SUMMA ÖVRIGA DIREKTA SKATTER	-149,88	0,00
RÄKENSKAPSPER .VINST	54 284,12	27 867,46
AKTIVA		
A		
BESTÅENDE AKTIVA		
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
JORD- OCH VATTENOMRÅDEN		
1100 MARKOMRÅDEN	72 835,44	68 675,44
1115 SKOGSMARK	26 000,00	26 000,00
SUMMA JORD- OCH VATTENOMRÅDEN	98 835,44	94 675,44
BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER		
1120 BYGGNADER 10 %	3 832,92	4 258,80
SUMMA BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER	3 832,92	4 258,80
MASKINER OCH INVENTARIER		
1200 PRODUKTIONSMASKINER 1	44 540,65	59 387,53
1201 MASKINER, ÖKNING	28 499,99	0,00
1202 PRODUKTIONSMASKINER 1, MINSKN.	-13 500,00	0,00
1204 PRODUKTIONSMASKINER 1, AVSKRIV	-14 885,16	-14 846,88
1210 INVENTARIER	1 169,67	1 559,56
1214 INVENTARIER AVSKRIVNING	-292,41	-389,89
1231 SKOGSMASKINER ÖKNINGB24 %	17 338,70	0,00
1233 SKOGSMASKINER AVSKRIVNING	-4 334,67	0,00
SUMMA MASKINER OCH INVENTARIER	58 536,77	45 710,32
SUMMA MATERIELLA TILLGÅNGAR	161 205,13	144 644,56
PLACERINGAR		
ÖVRIGA AKTIER OCH ANDELAR		
1370 ÖVRIGA ANDELAR	33,64	33,64
SUMMA ÖVRIGA AKTIER OCH ANDELAR	33,64	33,64
SUMMA PLACERINGAR	33,64	33,64
SUMMA BESTÅENDE AKTIVA	161 238,77	144 678,20
RÖRLIGA AKTIVA		
KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN		
1900 KASSA 1	38,09	0,00
1910 BANK 10-414856	1 479,43	368,58
1920 BANK 10-2103570	402,19	402,19
SUMMA KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN	1 919,71	770,77
SUMMA RÖRLIGA AKTIVA	1 919,71	770,77
AKTIVA TILLSAMMA	163 158,48	145 448,97
PASSIVA		
EGET KAPITAL		
EGET KAPITAL		
ÖVRIGT EGET KAPITAL		
2050 EGET KAPITAL	-58 613,00	-58 613,00

BILAGA 11

2060 PRIVAT UTTAG	24 682,22	73 218,16
SUMMA ÖVRIGT EGET KAPITAL	-33 930,78	14 605,16
RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK		
2080 BALANSER. VINST FR. TIDIGARE	35 782,56	-9 568,14
SUMMA RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK	35 782,56	-9 568,14
RÄKENSKAPSPERIODENS RESULTAT	-54 284,12	-27 867,46
SUMMA EGET KAPITAL	-52 432,34	-22 830,44
SUMMA EGET KAPITAL	-52 432,34	-22 830,44
FRÄMMANDE KAPITAL		
LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR		
2420 LÅN KVEVLAX SB269	-33 000,00	-39 000,00
2430 KVEVLAX SPARBANK	-19 400,00	-19 400,00
2460 LÅN KVEVLAX SB190	-18 550,00	-23 850,00
2480 LÅN KVEVLAX SB421	-6 000,00	-6 000,00
SUMMA LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR	-76 950,00	-88 250,00
SUMMA LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-76 950,00	-88 250,00
KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
ÖVRIGA SKULDER		
MOMS-SKULD		
2900 MOMS SKULD FG. MÅN	-6 776,14	-7 368,53
SUMMA MOMS-SKULD	-6 776,14	-7 368,53
SUMMA ÖVRIGA SKULDER	-6 776,14	-7 368,53
RESULTATREGLERINGAR		
ÖVRIGA RESULTATREGLERINGA		
2960 RESERVERING	-27 000,00	-27 000,00
SUMMA ÖVRIGA RESULTATREGLERINGA	-27 000,00	-27 000,00
SUMMA RESULTATREGLERINGAR	-27 000,00	-27 000,00
SUMMA KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-33 776,14	-34 368,53
SUMMA FRÄMMANDE KAPITAL	-110 726,14	-122 618,53
SUMMA P A S S I V A	-163 158,48	-145 448,97

**Konventionellt jord-
bruk****Huvudbok****2016-11-19**

Perioder					1/2013	-	12/2015		
					2013-01-01		2015-12-31		
3910 STÖD								Ing.saldo :	0,00
Period	Ver.Serie	Ver.Nr	Datum	Kommentar	Debet			Kredit	Kumulativ
1/13	Serie 1	15	22.1.13	Stöd				395,56	-395,56
					0,00			395,56	-395,56
				Utgående saldo pe- riod :		1			-395,56
4/13	Serie 1	102	23.4.13	Stöd				11 856,00	-12 251,56
					0,00			11 856,00	-11 856,00
				Utgående saldo pe- riod :		4			-12 251,56
5/13	Serie 1	143	28.5.13	Stöd				1 598,63	-13 850,19
					0,00			1 598,63	-1 598,63
				Utgående saldo pe- riod :		5			-13 850,19
9/13	Serie 1	257	2.9.13	Stöd				25 167,88	-39 018,07
9/13	Serie 1	269	23.9.13	Stöd				10 418,00	-49 436,07
					0,00			35 585,88	-35 585,88
				Utgående saldo pe- riod :		9			-49 436,07
11/13	Serie 1	324	8.11.13	Stöd				3 433,09	-52 869,16
11/13	Serie 1	333	19.11.13	Stöd				3 952,00	-56 821,16
11/13	Serie 1	336	19.11.13	Stöd				902,16	-57 723,32
					0,00			8 287,25	-8 287,25
				Utgående saldo pe- riod :		11			-57 723,32
12/13	Serie 1	365	3.12.13	Stöd				24 194,67	-81 917,99
					0,00			24 194,67	-24 194,67
				Utgående saldo pe- riod :		12			-81 917,99
1/14	Serie 1	27	28.1.14	Stöd				356,12	-82 274,11
					0,00			356,12	-356,12
				Utgående saldo pe- riod :		1			-82 274,11
4/14	Serie 1	123	15.4.14	Stöd				11 856,00	-94 130,11
					0,00			11 856,00	-11 856,00
				Utgående saldo pe- riod :		4			-94 130,11
5/14	Serie 1	158	26.5.14	Stöd				300,72	-94 430,83
					0,00			300,72	-300,72
				Utgående saldo pe- riod :		5			-94 430,83
6/14	Serie 1	173	1.6.14	Stöd				3 180,32	-97 611,15
6/14	Serie 1	178	4.6.14	Stöd				2 486,11	-100 097,26
					0,00			5 666,43	-5 666,43

BILAGA 13

					Utgående saldo pe- riod : 6	-100 097,26
9/14	Serie 1	276	1.9.14	Stöd	15 657,00	-115 754,26
9/14	Serie 1	277	1.9.14	Stöd	9 898,46	-125 652,72
9/14	Serie 1	303	23.9.14	Stöd	10 438,00	-136 090,72
					0,00	35 993,46
					Utgående saldo pe- riod : 9	-136 090,72
11/14	Serie 1	355	7.11.14	Stöd	3 741,13	-139 831,85
11/14	Serie 1	364	20.11.14	Stöd	3 952,00	-143 783,85
11/14	Serie 1	365	20.11.14	Stöd	841,25	-144 625,10
					0,00	8 534,38
					Utgående saldo pe- riod : 11	-144 625,10
12/14	Serie 1	387	1.12.14	Stöd	26 825,78	-171 450,88
					0,00	26 825,78
					Utgående saldo pe- riod : 12	-171 450,88
1/15	Serie 1	25	23.1.15	Stöd	2 207,38	-173 658,26
					0,00	2 207,38
					Utgående saldo pe- riod : 1	-173 658,26
4/15	Serie 1	112	23.4.15	Stöd	10 887,00	-184 545,26
					0,00	10 887,00
					Utgående saldo pe- riod : 4	-184 545,26
6/15	Serie 1	160	4.6.15	Stöd	280,43	-184 825,69
6/15	Serie 1	164	4.6.15	Stöd	4 546,59	-189 372,28
6/15	Serie 1	173	11.6.15	Stöd	537,77	-189 910,05
					0,00	5 364,79
					Utgående saldo pe- riod : 6	-189 910,05
10/15	Serie 1	278	5.10.15	Stöd	22 357,52	-212 267,57
					0,00	22 357,52
					Utgående saldo pe- riod : 10	-212 267,57
11/15	Serie 1	310	19.11.15	Stöd	9 383,38	-221 650,95
					0,00	9 383,38
					Utgående saldo pe- riod : 11	-221 650,95
12/15	Serie 1	337	9.12.15	Stöd	900,00	-222 550,95
12/15	Serie 1	338	9.12.15	Stöd	1 422,04	-223 972,99
12/15	Serie 1	357	14.12.15	Stöd	18 985,70	-242 958,69
					0,00	21 307,74
					Utgående saldo pe- riod : 12	-242 958,69
					Debet	Kredit
				Sammanlagt	0,00	242 958,69
						-242 958,69

Intervjufrågor om ekologiskt jordbruk

- Vad var det som fick er att börja med ekologiskt jordbruk? Hur länge har ni hållit på med det?
- Vilken slags verksamhet har ni? Vad producerar ni?
- Hur mycket av er verksamhet är spannmålsodling? Vilka sorter av spannmål odlar ni? (Vete, havre, ryps...?)
- Hur mycket materialinköp har ni **i ton** per sädesslag per år? Hur mycket försäljning? Vad blir svinn?
- Hur mycket arbetstid går åt till produktionen per år? Vad är det totala antalet arbetstimmar?
- Hur många arbetstimmar läggs det på att odla ett ton säd (per sädessort)?
- Vilken timpeng tycker du skulle vara nödvändig att få för att få en dräglig levnadsstandard?
- Vilket tonpris har ni fått för säden under åren 2013-2015? Hur mycket (i ton) har ni producerat under dessa år?
- Vilka möjligheter och förhinder finns det för att ni ska kunna ta det pris ni behöver få för era produkter? (T.ex. världsmarknadspris, organisationer, REKO-ringar?)
- Vad är er åsikt om jordbruksbidragen?
- Vilka slags stöd får ni från EU och staten? Hur lätt eller svårt är det att få dem?
- Vilka problem tampas ni med som ekologiska jordbrukare ekonomiskt sett? Varifrån kommer dessa problem?
- Tror ni att skulle vara mer ekonomiskt lönsamt att frångå ekologiskt jordbruk?
- Vilka möjligheter ser ni med ekologiskt jordbruk i framtiden? Är det nånting som ni tror kommer att bli bättre?

Ekologiskt jordbruk**Resultaträkning 2014-01-01-2014-12-31**

	2014	2013
RESULTATRÄKNING		
OMSÄTTNING		
FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA		
3003 HAVRE 14 %	19 219,67	27 766,06
3008 VETE 14 %	11 069,71	11 428,20
SUMMA FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA	30 289,38	39 194,26
OMSÄTTNING	30 289,38	39 194,26
RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER		
3910 STÖD	50 659,62	48 892,51
3915 FÖRSÄKRINGSERSÄTTNING	0,00	56,00
3916 ÖVRIGA INKOMSTER 0 %	27,30	0,00
3940 ÅTERBETALNING AV ACCIS	1 874,19	4 413,69
3949 GRÄVNINGSARBETE OMVÄND MOMS	13 463,80	0,00
3950 MASKINARBETEN	0,00	2 083,15
3951 Grävmaskinsarbeten	2 751,30	14 782,45
3952 ÖVRIGA INKOMSTER 24 %	480,00	1 592,05
3954 UPPLÖSNING AV RESERVERING	13 500,00	3 860,49
SUMMA RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER	82 756,21	75 680,34
RÖRLIGA KOSTNADER		
MATERIAL/VAROR		
INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN		
INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR		
4040 UTSÄDE SORT. O VÄXTSKYDD 24 %	-2 778,67	-2 480,64
4041 UTSÄDE 14 %	-1 034,21	0,00
SUMMA INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR	-3 812,88	-2 480,64
ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA		
4080 KONTROLLAVGIFTER 24 %	-158,42	-232,94
4081 KONTROLLAVGIFTER MOMS 0 %	-653,73	-663,33
4098 SKOGSUTGIFTER MOMS 0 %	-275,66	-251,66
4099 SKOGSAVGIFTER 24 &	-201,81	-131,78
SUMMA ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA	-1 289,62	-1 279,71
SUMMA INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN	-5 102,50	-3 760,35
ÖKNING ELLER MINSKNING		
4790 RESERVERING	-13 500,00	-13 500,00
SUMMA ÖKNING ELLER MINSKNING	-13 500,00	-13 500,00
SUMMA MATERIAL/VAROR	-18 602,50	-17 260,35
ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER		
PRODUKTIONENS RESERVDELAR		
5580 PRODUKTIONENS RESERVDELAR <3ÅR 24 %	-38,70	-227,66
5590 ARBETSKLÄDER 24 %	-498,00	-168,42
SUMMA PRODUKTIONENS RESERVDELAR	-536,70	-396,08
SUMMA ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER	-536,70	-396,08
SUMMA RÖRLIGA KOSTNADER	-19 139,20	-17 656,43
FÖRSÄLJNINGSBID	93 906,39	97 218,17
FASTA KOSTNADER		
PERSONALKOSTNADER		

PERSONALBIKOSTNADER		
6180 FÖPL	-6 875,64	-6 611,84
SUMMA PERSONALBIKOSTNADER	-6 875,64	-6 611,84
SUMMA PERSONALKOSTNADER	-6 875,64	-6 611,84
SUMMA FASTA KOSTNADER	-6 875,64	-6 611,84
ÖVRIGA FASTA KOSTNADER		
FÖRSÄKRINGAR		
6870 BRAND-/OLYCKSFÖRSÄKRING	-1 170,85	-1 081,59
SUMMA FÖRSÄKRINGAR	-1 170,85	-1 081,59
SERVICEAVGIFTER		
6900 BANKKOSTNADER	-18,00	-42,00
SUMMA SERVICEAVGIFTER	-18,00	-42,00
ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.		
6960 FASTIGHETSSKATT	-637,87	-596,17
SUMMA ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.	-637,87	-596,17
HYROR		
6320 ARRENDEN	-4 877,00	-5 020,00
6360 PRODUKTIONS MASKINER	-40,00	0,00
6365 PRODUKTIONSMASKINER 23 %	-581,50	-958,00
SUMMA HYROR	-5 498,50	-5 978,00
BRUK OCH UNDERHÅLL		
6400 EL 24 %	-1 210,72	-1 397,90
6405 VÄGUNDERHÅLL 23 %	0,00	-683,06
6406 DIKNING 23 %	-2 500,00	-3 510,48
6410 UNDERHÅLL AV MASKINER 24 %	-3 244,66	-2 997,75
6420 VATTEN/AVLOPPSVATTEN 24 %	0,00	-22,00
6460 AVFALL/RENHÅLLNINGSKOSTNADER 24 %	-54,52	-53,45
6480 REPARERING AV FASTIGHET 24 %	-2 256,34	-428,80
6491 ÖVRIGA BRUKSKOSTNADER 24 %	-65,32	-811,04
6492 ÖVRIGA KOSTNADER 0 %	-91,26	-1 145,72
SUMMA BRUK OCH UNDERHÅLL	-9 422,82	-11 050,20
TRAKTOR		
6600 TRAKTORKOSTNADER 23 %	-6 202,05	-116,04
6610 BRÄNSLE 24 %	-10 041,35	-10 121,67
6620 FÖRSÄKRINGAR	-642,84	-592,53
6630 REPARATION 24 %	-788,87	-2 450,40
SUMMA TRAKTOR	-17 675,11	-13 280,64
KONTOR OCH ADMINISTRATION		
6700 TELEFON OCH INTERNET 24 %	-108,79	-111,66
6705 RESETELEFON 24 %	-497,33	-303,17
6740 KONTORSTILLBEHÖR 24 %	-54,84	0,00
SUMMA KONTOR OCH ADMINISTRATION	-660,96	-414,83
UTVECKLINGSVERKSAMHET		
6780 KURSER/UTBILDNINGSGIFTER 0 %	-125,00	0,00
6785 KURS 23 %	-220,00	0,00
SUMMA UTVECKLINGSVERKSAMHET	-345,00	0,00
KÖPTA TJÄNSTER		
6800 BOKFÖRING/ADB-SERVICE 24 %	-553,50	-546,00
6850 MEDLEMSAVGIFTER	-426,50	-434,20
SUMMA KÖPTA TJÄNSTER	-980,00	-980,20
SUMMA ÖVRIGA FASTA KOSTNADER	-36 409,11	-33 423,63
DRIFTSBIDRAG	50 621,64	57 182,70

AVSKRIVNINGAR			
7000	AVSKRIVNING SVINHUS	-266,53	-296,15
7020	MASKINHALL	-99,37	-110,42
7035	AVSKRIVNING VÄRMECENTRAL	-240,88	-267,63
7060	MASKINER OCH INVENTARIER, GR 1	-688,24	-1 267,66
SUMMA AVSKRIVNINGAR		-1 295,02	-1 941,86
R Ö R E L S E V I N S T		49 326,62	55 240,84
FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.			
RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI			
7500	RÄNTEKOSTNADER, SH-KONTO 1	-313,89	-268,87
7600	RÄNTEKOSTNADER, BANKLÅN 1	-2 199,57	-2 786,13
7700	FÖRSENINGSRÄNTA, LEVERANTÖRSSK	0,00	-9,26
7810	LÅNEKOSTNADER	-380,00	-296,06
SUMMA RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI		-2 893,46	-3 360,32
SUMMA FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.		-2 893,46	-3 360,32
V I N S T FÖRE EXT.ORDNÄRA		46 433,16	51 880,52
V I N S T FÖRE RES. OCH SKAT		46 433,16	51 880,52
DIREKTA SKATTER			
8810	FÖRSKOTTSSKATT, RÄKENSKAPSPER.	-10 124,04	-10 559,64
8820	SLUTGILTIG SKATT, FÖREG. RÅK.P	-1 668,41	-2 337,98
SUMMA DIREKTA SKATTER		-11 792,45	-12 897,62
RÄKENSKAPSPER .V I N S T		34 640,71	38 982,90
A K T I V			
A			
BESTÅENDE AKTIVA			
MATERIELLA TILLGÅNGAR			
JORD- OCH VATTENOMRÅDEN			
1100	JORDOMRÅDEN	88 163,98	88 163,98
SUMMA JORD- OCH VATTENOMRÅDEN		88 163,98	88 163,98
BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER			
1120	SVINHUS 10 %	2 398,80	2 665,33
1130	TORK 10 %	540,45	600,50
1133	TORK AVSKRIVNING	-54,04	-60,05
1140	MASKINHALL	408,00	453,33
1170	VÄRMECENTRAL	2 408,74	2 676,37
1173	VÄRMECENTRAL AVSKRIVNING	-240,88	-267,63
SUMMA BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER		5 461,07	6 067,85
MASKINER OCH INVENTARIER			
1200	PRODUKTIONSMASKINER 1	3 802,98	5 070,64
1201	MASKINER, ÖKNING	0,00	2 889,51
1204	PRODUKTIONSMASKINER 1, AVSKRIV	-688,24	-1 267,66
1206	MASKINER MINSKNING MOMS 0 %	-1 050,00	-2 889,51
SUMMA MASKINER OCH INVENTARIER		2 064,74	3 802,98
SUMMA MATERIELLA TILLGÅNGAR		95 689,79	98 034,81
PLACERINGAR			
ÖVRIGA AKTIER			
1370	ÖVRIGA AKTIER	672,75	672,75
SUMMA ÖVRIGA AKTIER		672,75	672,75
SUMMA PLACERINGAR		672,75	672,75
SUMMA BESTÅENDE AKTIVA		96 362,54	98 707,56
RÖRLIGA AKTIVA			
KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN			

BILAGA 18

1900 KASSA 1	0,00	0,00
1910 BANK 1, SH-KONTO 1	11 142,93	8 619,53
SUMMA KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN	11 142,93	8 619,53
SUMMA RÖRLIGA AKTIVA	11 142,93	8 619,53
AKTIVA TILLSAMMA	107 505,47	107 327,09
PASSIVA		
EGET KAPITAL		
EGET KAPITAL		
ÖVRIGT EGET KAPITAL		
2050 EGET KAPITAL	47 520,33	47 520,33
2060 PRIVAT UTTAG	26 073,87	26 417,47
SUMMA ÖVRIGT EGET KAPITAL	73 594,20	73 937,80
RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK		
2080 BALANSER. VINST FR. TIDIGARE	-22 519,89	-9 954,46
SUMMA RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK	-22 519,89	-9 954,46
RÄKENSKAPSPERIODENS RESULTAT	-34 640,71	-38 982,90
SUMMA EGET KAPITAL	16 433,60	25 000,44
SUMMA EGET KAPITAL	16 433,60	25 000,44
FRÄMMANDE KAPITAL		
LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR		
2410 SH-KONTOLIMIT, BANK 1	-10 091,28	-10 091,28
2420 LÅN AKTIA 81295996	0,00	0,00
2430 LÅN 82062553	0,00	-1 984,00
2440 LÅN AKTIA 80904911	-8 000,00	0,00
2450 LÅN AKTIA 80102393	0,00	0,00
2460 LÅN AKTIA 80050451	-45 470,00	-49 810,00
2470 LÅN 497000-80062001	-15 000,00	-17 500,00
2500 LÅN AKTIA 82067362	-7 700,00	-9 900,00
SUMMA LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR	-86 261,28	-89 285,28
SUMMA LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-86 261,28	-89 285,28
KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
ÖVRIGA SKULDER		
MOMS-SKULD		
2900 MOMS SKULD FG. MÅN	2 822,21	-2 542,25
SUMMA MOMS-SKULD	2 822,21	-2 542,25
SUMMA ÖVRIGA SKULDER	2 822,21	-2 542,25
RESULTATREGLERINGAR		
ÖVRIGA RESULTATREGLERINGAR		
2960 RESERVERING	-40 500,00	-40 500,00
SUMMA ÖVRIGA RESULTATREGLERINGAR	-40 500,00	-40 500,00
SUMMA RESULTATREGLERINGAR	-40 500,00	-40 500,00
SUMMA KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-37 677,79	-43 042,25
SUMMA FRÄMMANDE KAPITAL	-123 939,07	-132 327,53
SUMMA PASSIVA	-107 505,47	-107 327,09

Ekologiskt jordbruk**Resultaträkning 2015-01-01-2015-12-31**

	2015	2014
RESULTATRÄKNING		
OMSÄTTNING		
FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA		
3003 HAVRE 14 %	9 096,75	19 219,67
3008 VETE 14 %	12 789,70	11 069,71
SUMMA FÖRSÄLJNINGSENTÄKTERNA	21 886,45	30 289,38
OMSÄTTNING	21 886,45	30 289,38
RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER		
3910 STÖD	48 473,52	50 659,62
3916 ÖVRIGA INKOMSTER 0 %	0,00	27,30
3940 ÅTERBETALNING AV ACCIS	1 004,13	1 874,19
3949 GRÄVNINGSARBETE OMVÄND MOMS	18 141,50	13 463,80
3950 MASKINARBETEN	460,00	0,00
3951 Grävmaskinsarbeten	0,00	2 751,30
3952 ÖVRIGA INKOMSTER 24 %	1 119,56	480,00
3954 UPPLÖSNING AV RESERVERING	13 500,00	13 500,00
3956 SKOGSINKOMSTER STÖD	671,64	0,00
SUMMA RÖRELSENS ÖVRIGA INTÄKTER	83 370,35	82 756,21
RÖRLIGA KOSTNADER		
MATERIAL/VAROR		
INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN		
INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR		
4040 UTSÅDE SORT. O VÄXTSKYDD 24 %	-1 056,00	-2 778,67
4041 UTSÅDE 14 %	-2 973,68	-1 034,21
SUMMA INKÖP AV MATERIAL OCH VAROR	-4 029,68	-3 812,88
ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA		
4070 TORKNING OCH TRÖSKNING 24 %	-2 152,33	0,00
4080 KONTROLLAVGIFTER 24 %	-166,45	-158,42
4081 KONTROLLAVGIFTER MOMS 0 %	-713,52	-653,73
4098 SKOGSUTGIFTER MOMS 0 %	-291,04	-275,66
4099 SKOGSAVGIFTER 24 &	-741,69	-201,81
SUMMA ÖVRIG (INDIREKTA) MATERIA	-4 065,03	-1 289,62
SUMMA INKÖP UNDER RÄKENSKAPSPERIODEN	-8 094,71	-5 102,50
ÖKNING ELLER MINSKNING		
4790 RESERVERING	-13 500,00	-13 500,00
SUMMA ÖKNING ELLER MINSKNING	-13 500,00	-13 500,00
SUMMA MATERIAL/VAROR	-21 594,71	-18 602,50
ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER		
PRODUKTIONENS RESERVDELAR		
5580 PRODUKTIONENS RESERVDELAR <3ÅR 24 %	-101,09	-38,70
5590 ARBETSKLÄDER 24 %	-229,06	-498,00
SUMMA PRODUKTIONENS RESERVDELAR	-330,15	-536,70
SUMMA ÖVRIGA RÖRLIGA KOSTNADER	-330,15	-536,70
SUMMA RÖRLIGA KOSTNADER	-21 924,86	-19 139,20
FÖRSÄLJNINGSBID	83 331,94	93 906,39
FASTA KOSTNADER		

PERSONALKOSTNADER		
PERSONALBIKOSTNADER		
6180 FÖPL	-7 050,47	-6 875,64
6185 FRIVILLIG PERSONFÖRSÄKRING	-4 441,55	0,00
SUMMA PERSONALBIKOSTNADER	-11 492,02	-6 875,64
SUMMA PERSONALKOSTNADER	-11 492,02	-6 875,64
SUMMA FASTA KOSTNADER	-11 492,02	-6 875,64
ÖVRIGA FASTA KOSTNADER		
FÖRSÄKRINGAR		
6870 BRAND-/OLYCKSFÖRSÄKRING	-1 407,24	-1 170,85
SUMMA FÖRSÄKRINGAR	-1 407,24	-1 170,85
SERVICEAVGIFTER		
6900 BANKKOSTNADER	-4,00	-18,00
SUMMA SERVICEAVGIFTER	-4,00	-18,00
ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.		
6960 FASTIGHETSSKATT	-629,03	-637,87
SUMMA ÖVRIGA KOSTNADER FÖR AFFÄRSV.	-629,03	-637,87
HYROR		
6320 ARRENDEN	-7 361,00	-4 877,00
6360 PRODUKTIONS MASKINER	0,00	-40,00
6365 PRODUKTIONSMASKINER 23 %	-257,24	-581,50
SUMMA HYROR	-7 618,24	-5 498,50
BRUK OCH UNDERHÅLL		
6400 EL 24 %	-1 223,02	-1 210,72
6405 VÄGUNDERHÅLL 23 %	-548,44	0,00
6406 DIKNING 23 %	0,00	-2 500,00
6410 UNDERHÅLL AV MASKINER 24 %	-1 842,12	-3 244,66
6420 VATTEN/AVLOPPSVATTEN 24 %	-17,81	0,00
6460 AVFALL/RENHÅLLNINGSKOSTNADER 24 %	0,00	-54,52
6480 REPARERING AV FASTIGHET 24 %	-1 872,53	-2 256,34
6491 ÖVRIGA BRUKSKOSTNADER 24 %	-595,92	-65,32
6492 ÖVRIGA KOSTNADER 0 %	-650,13	-91,26
SUMMA BRUK OCH UNDERHÅLL	-6 749,97	-9 422,82
TRAKTOR		
6600 TRAKTORKOSTNADER 23 %	-590,85	-6 202,05
6610 BRÄNSLE 24 %	-9 092,46	-10 041,35
6620 FÖRSÄKRINGAR	-669,99	-642,84
6630 REPARATION 24 %	-515,21	-788,87
SUMMA TRAKTOR	-10 868,51	-17 675,11
KONTOR OCH ADMINISTRATION		
6700 TELEFON OCH INTERNET 24 %	-140,35	-108,79
6705 RESETELEFON 24 %	-311,40	-497,33
6740 KONTORSTILLBEHÖR 24 %	-170,65	-54,84
SUMMA KONTOR OCH ADMINISTRATION	-622,40	-660,96
UTVECKLINGSVERKSAMHET		
6780 KURSER/UTBILDNINGSGIFTER 0 %	0,00	-125,00
6785 KURS 23 %	0,00	-220,00
SUMMA UTVECKLINGSVERKSAMHET	0,00	-345,00
KÖPTA TJÄNSTER		
6800 BOKFÖRING/ADB-SERVICE 24 %	-594,00	-553,50
6850 MEDLEMSAVGIFTER	-414,02	-426,50
SUMMA KÖPTA TJÄNSTER	-1 008,02	-980,00

BILAGA 21

SUMMA ÖVRIGA FASTA KOSTNADER	-28 907,41	-36 409,11
DRIFTSBIDRAG	42 932,51	50 621,64
AVSKRIVNINGAR		
7000 AVSKRIVNING SVINHUS	-239,88	-266,53
7010 AVSKRIVNING LAGERBYGGNAD	-48,64	0,00
7020 MASKINHALL	-40,80	-99,37
7035 AVSKRIVNING VÄRMECENTRAL	-216,78	-240,88
7060 MASKINER OCH INVENTARIER, GR 1	-516,18	-688,24
SUMMA AVSKRIVNINGAR	-1 062,28	-1 295,02
RÖRELSEVINST	41 870,23	49 326,62
FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.		
RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI		
7500 RÄNTEKOSTNADER, SH-KONTO 1	-273,94	-313,89
7600 RÄNTEKOSTNADER, BANKLÅN 1	-1 780,02	-2 199,57
7810 LÅNEKOSTNADER	-100,00	-380,00
SUMMA RÄNTE- OCH ÖVRIGA FINANSI	-2 153,96	-2 893,46
SUMMA FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOST.	-2 153,96	-2 893,46
VINST FÖRE EXT.ORDNÄRA	39 716,27	46 433,16
VINST FÖRE RES. OCH SKAT	39 716,27	46 433,16
DIREKTA SKATTER		
8810 FÖRSKOTTSSKATT, RÄKENSKAPSPER.	-11 395,20	-10 124,04
8820 SLUTGILTIG SKATT, FÖREG. RÅK.P	-1 442,72	-1 668,41
SUMMA DIREKTA SKATTER	-12 837,92	-11 792,45
RÄKENSKAPSPER .VINST	26 878,35	34 640,71
AKTIVA		
BESTÅENDE AKTIVA		
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
JORD- OCH VATTENOMRÅDEN		
1100 JORDOMRÅDEN	88 163,98	88 163,98
SUMMA JORD- OCH VATTENOMRÅDEN	88 163,98	88 163,98
BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER		
1120 SVINHUS 10 %	2 158,92	2 398,80
1130 TORK 10 %	486,41	540,45
1133 TORK AVSKRIVNING	-48,64	-54,04
1140 MASKINHALL	367,20	408,00
1170 VÄRMECENTRAL	2 167,86	2 408,74
1173 VÄRMECENTRAL AVSKRIVNING	-216,78	-240,88
SUMMA BYGGNADER OCH KONSTRUKTIONER	4 914,97	5 461,07
MASKINER OCH INVENTARIER		
1200 PRODUKTIONSMASKINER 1	2 064,74	3 802,98
1204 PRODUKTIONSMASKINER 1, AVSKRIV	-516,18	-688,24
1206 MASKINER MINSKNING MOMS 0 %	0,00	-1 050,00
SUMMA MASKINER OCH INVENTARIER	1 548,56	2 064,74
SUMMA MATERIELLA TILLGÅNGAR	94 627,51	95 689,79
PLACERINGAR		
ÖVRIGA AKTIER		
1370 ÖVRIGA AKTIER	672,75	672,75
SUMMA ÖVRIGA AKTIER	672,75	672,75
SUMMA PLACERINGAR	672,75	672,75
SUMMA BESTÅENDE AKTIVA	95 300,26	96 362,54
RÖRLIGA AKTIVA		

KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN		
1900 KASSA 1	0,00	0,00
1910 BANK 1, SH-KONTO 1	-3 223,86	11 142,93
SUMMA KASSA OCH BANKTILLGODOHAVANDEN	-3 223,86	11 142,93
SUMMA RÖRLIGA AKTIVA	-3 223,86	11 142,93
AKTIVA TILLSAMMA	92 076,40	107 505,47
PASSIVA		
EGET KAPITAL		
EGET KAPITAL		
ÖVRIGT EGET KAPITAL		
2050 EGET KAPITAL	73 594,20	47 520,33
2060 PRIVAT UTTAG	20 992,60	26 073,87
SUMMA ÖVRIGT EGET KAPITAL	94 586,80	73 594,20
RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK		
2080 BALANSER. VINST FR. TIDIGARE	-57 160,60	-22 519,89
SUMMA RESULTAT FRÅN TIDIGARE RÄKENSK	-57 160,60	-22 519,89
RÄKENSKAPSPERIODENS RESULTAT	-26 878,35	-34 640,71
SUMMA EGET KAPITAL	10 547,85	16 433,60
SUMMA EGET KAPITAL	10 547,85	16 433,60
FRÄMMANDE KAPITAL		
LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR		
2410 SH-KONTOLIMIT, BANK 1	0,00	-10 091,28
2440 LÅN AKTIA 80904911	-5 300,00	-8 000,00
2460 LÅN AKTIA 80050451	-41 130,00	-45 470,00
2470 LÅN 497000-80062001	-12 500,00	-15 000,00
2500 LÅN AKTIA 82067362	-5 500,00	-7 700,00
SUMMA LÅN FRÅN PENNINGINRÄTTNINGAR	-64 430,00	-86 261,28
SUMMA LÅNGFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-64 430,00	-86 261,28
KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL		
ÖVRIGA SKULDER		
MOMS-SKULD		
2900 MOMS SKULD FG. MÅN	2 305,75	2 822,21
SUMMA MOMS-SKULD	2 305,75	2 822,21
SUMMA ÖVRIGA SKULDER	2 305,75	2 822,21
RESULTATREGLERINGAR		
ÖVRIGA RESULTATREGLERINGAR		
2960 RESERVERING	-40 500,00	-40 500,00
SUMMA ÖVRIGA RESULTATREGLERINGAR	-40 500,00	-40 500,00
SUMMA RESULTATREGLERINGAR	-40 500,00	-40 500,00
SUMMA KORTFRISTIGT FRÄM. KAPITAL	-38 194,25	-37 677,79
SUMMA FRÄMMANDE KAPITAL	-102 624,25	-123 939,07
SUMMA PASSIVA	-92 076,40	-107 505,47

**Ekologiskt jord-
bruk****Huvudbok****2016-11-
19**

		Peri- oder	1/2013 2013-01- 01	-	12/2015 2015-12-31		
3910 STÖD						Ing. saldo :	0,00
Period	Ver.Se- rie	Ver.Nr	Datum	Kommentar	Debet	Kredit	Kumulativ
1/13	Serie 1	20	29.1.13	Stöd		788,80	-788,80
					0,00	788,80	-788,80
				Utgående saldo pe- riod :	1		-788,80
9/13	Serie 1	168	3.9.13	Stöd		17 090,86	-17 879,66
9/13	Serie 1	180	16.9.13	Stöd		1 499,20	-19 378,86
9/13	Serie 1	181	16.9.13	Stöd		8 999,69	-28 378,55
					0,00	27 589,75	-27 589,75
				Utgående saldo pe- riod :	9		-28 378,55
12/13	Serie 1	250	1.12.13	Stöd		17 514,04	-45 892,59
12/13	Serie 1	259	11.12.13	Stöd		2 522,14	-48 414,73
12/13	Serie 1	262	11.12.13	Stöd		477,78	-48 892,51
					0,00	20 513,96	-20 513,96
				Utgående saldo pe- riod :	12		-48 892,51
1/14	Serie 1	16	30.1.14	Stöd		697,74	-49 590,25
					0,00	697,74	-697,74
				Utgående saldo pe- riod :	1		-49 590,25
6/14	Serie 1	113	9.6.14	Stöd		1 948,98	-51 539,23
					0,00	1 948,98	-1 948,98
				Utgående saldo pe- riod :	6		-51 539,23
9/14	Serie 1	160	1.9.14	Stöd		16 799,03	-68 338,26
9/14	Serie 1	174	15.9.14	Stöd		1 473,60	-69 811,86
					0,00	18 272,63	-18 272,63
				Utgående saldo pe- riod :	9		-69 811,86
10/14	Serie 1	183	6.10.14	Stöd		8 904,42	-78 716,28
					0,00	8 904,42	-8 904,42
				Utgående saldo pe- riod :	10		-78 716,28
12/14	Serie 1	240	1.12.14	Stöd		17 867,68	-96 583,96
12/14	Serie 1	260	8.12.14	Stöd		2 968,17	-99 552,13
					0,00	20 835,85	-20 835,85
				Utgående saldo pe- riod :	12		-99 552,13
1/15	Serie 1	15	21.1.15	Stöd		871,74	-100 423,87

BILAGA 24

					0,00	871,74	-871,74
					Utgående saldo pe-		-100
					riod :	1	423,87
6/15	Serie 1	116	1.6.15	Stöd		1 915,69	-102
							339,56
6/15	Serie 1	126	12.6.15	Stöd		334,17	-102
							673,73
					0,00	2 249,86	-2 249,86
					Utgående saldo pe-		-102
					riod :	6	673,73
10/15	Serie 1	189	6.10.15	Stöd		14 456,58	-117
							130,31
					0,00	14 456,58	-14 456,58
					Utgående saldo pe-		-117
					riod :	10	130,31
11/15	Serie 1	222	10.11.15	Stöd		8 995,83	-126
							126,14
11/15	Serie 1	223	10.11.15	Stöd		7 880,97	-134
							007,11
					0,00	16 876,80	-16 876,80
					Utgående saldo pe-		-134
					riod :	11	007,11
12/15	Serie 1	245	8.12.15	Stöd		1 802,76	-135
							809,87
12/15	Serie 1	261	22.12.15	Stöd		12 215,78	-148
							025,65
					0,00	14 018,54	-14 018,54
					Utgående saldo pe-		-148
					riod :	12	025,65
					Debet	Kredit	
				Samman-	0,00	148 025,65	
				lagt			-148
							025,65

7029

LANDSBYGDSVERKET
PB 405
60101 SEINÄJOKI

Economy PP Finlande 235468 Italia Posten Ab

31.1.2014

MEDDELANDE OM UTBETALDA OCH ÅTERKRÄVDA STÖD UNDER ÅR 2013

Namn
Födelseid/FO-signum
Lägenhetssignum

UTBETALDA STÖD

Bet. datum	Stöd		
30.01.2013	1625	Nordligt hektarstöd	788,80 EUR
02.09.2013	1420	Kompensationsbidrag lfa 2007-2013	11.244,00 EUR
02.09.2013	1540	Miljöstöd, växtodlingsgård 2007-2013	5.846,86 EUR
26.09.2013	1741	Lfa nat.tilläggsdel 2007-2013	1.499,20 EUR
26.09.2013	2040	Ekologisk produktion (2007-)	7.566,41 EUR
26.09.2013	2045	Reglerbar dränering (2007-)	1.433,28 EUR
02.12.2013	1170	Gårdsstöd	13.766,04 EUR
02.12.2013	1420	Kompensationsbidrag lfa 2007-2013	3.748,00 EUR
13.12.2013	2040	Ekologisk produktion (2007-)	2.522,14 EUR
16.12.2013	2045	Reglerbar dränering (2007-)	477,78 EUR
		UTBETALDA STÖD TOTALT	48.892,51 EUR

PANTSATTA STÖD

Beh. datum	Stöd	
		PANTSATTA STÖD TOTALT
		0,00 EUR

UTMÄTTA STÖD

Beh. datum	Stöd	
		UTMÄTTA STÖD TOTALT
		0,00 EUR

ÅTERKRÄVDA STÖD

ÅTERKRÄVDA STÖD SOM KVITTERATS FRÅN STÖDUTBETALNINGAR

Beh. datum	Stöd
------------	------

MED BETALNINGSSSEDEL ÅTERKRÄVDA STÖD

Beh. datum	Stöd	
		ÅTERKRÄVDA STÖD TOTALT
		0,00 EUR

RÄNTOR

Räntor som betalats åt sökanden	0,00 EUR
Räntor som återkrävts med kvittering av sökanden	0,00 EUR
Räntor som återkrävts med betalningssedel av sökanden	0,00 EUR

BELOPP SOM BETALATS TILL STÖDTAGARENS BANKKONTO

48.892,51 EUR

2014

prognos €/ha

Grönssäd	Komp. bidrag	Uppsats med tilläggssäd	Milljösäd	Protein- och oljebärande	Varul. säd	Naturfyllt säd	Summa €/ha
194 1,4	2000	20 2	93 1,6				507
<i>kom. halm, mjölkorm, ofvordna vall (inkl. gröngrösslösningar)</i>							
Vårmete	200	20 2	93 1,6		38		545
Höstmete	200	20 2	93 1,6		38		545
Råvmete	200	20 2	93 1,6				507
Vårnåg	200	20 2	93 1,6		150		657
Höstnåg	200	20 2	93 1,6		150		657
Rybs, rapes, solros, ofvordna spänaoljeh, hampor	200	20 2	93 1,6	85 1,8	120		712
Järter, bönor, proteingrödor	200	20 2	93 1,6	85 1,8	120		712
Kvickhalm	200	20 2	181 1,6	Möjlighet till "Uppföljning av skadedjur" 144 €/ha			595 + 144
Naturfyllsäger (mjölkvall)	200	20 2	170 2				584
Målfyllsäger (mjölkvall)	200	20 2	300 2				714
Målfyllsäger (mjölkvall, äng)	200	20 2	93 1,6				507
Rörflen	200	20 2	93 1,6				507
Röfvalds	200	20 2	93 1,6				507
Stärkelsepotatis	200	20 2	93 1,6		133	560 (avtal + kurs)	640 + 560
Sockerbete	200	20 2	93 1,6		100	350	957
Träda (grön, stubb, svart)	200 2	20 2,5					414
Polymerslagssäger	200	20 2	450 2		348		1212
Jordbruksbets halmvall	200	20 2	450 2				852

Förklaringar

1 För vissa gårdar tillkommer tillägg

2 För djurgårdar tillkommer 75 €/ha

3 För djurgårdar tillkommer 14 €/ha

4 Friarsell disciplin tillämpas över 2000 €

5 Högst 50% av arealen

* Stöd för unga odlare (26 €/ha), odlare eller maskinägare flyttar högst 40 år 2014

1 0-2 Tilläggsslaggrön, 10 €/ha till 27 €/ha

2 0-1 Tilläggsslaggrön, 90 €/ha till 256 €/ha

3 Minst 10 % av totala åkermarken

4 Naturfyllsäger + målfyllsäger

max 15 % av gårdens miljösädsareal

Lantbrukarskolan i Mälax

Öppet vardagar kl. 9 - 15, avgift eller enligt överenskommet

Malmgatan 5, 88101 Mälax

Telefon 05 - 347 7308

Obs! Se årets ansökningsvillkor för noggrannare

information om stödsatserna eller kontakta lantbrukarskolan.

17/12014